

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Het Leven Ende Mirakelen Vanden H. Ende Honichvloeyenden Leeraer Bernardvs

Verstock, Gasparus

T'Hantwerpen, 1650

Het Tweede Boeck.

urn:nbn:de:hbz:466:1-37315

handen om de liefde te boeden daer sy is/
ende om de selue te verwecken daer sy
niet en is/ teghen een-iegheleick goeder-
terigh/ liefghetal teghen sijne vrienden/
ende patientich tot sijne byanden / is
saecten dat hy eenen byandt heeft kon-
nen hebben die niemant oyt byantschap
en heeft willen thoonen.

HET TWEEDE BOECK
DES LEVENS
VAN DEN
H. BERNARDVS,

CAPITTEL I.

Hoe Petrus Leonis genaemt de
Kercke van Roomen berooft.

In't Jaer ons Heeren I E S V
CHRISTI 1130. op den 15.
Februarij is overleden Ho-
norus I I. Paus van Roo-
men: in sijne plaetse is op
den selven dagh ghekosen Innocentius
den tweeden / die te vozen ghenamt was
H 3 teghen

Petrus
Leonis
soeckt
Paus te
vworden.

Gregorius / eenen Diaken ende Cardinael S. Angeli / van seer Edele af-komste reghen hem is op den selven dagh in Schismate op-gheworpen Petrus Petrus Leonis filius , die ghenoeemt wiert Anacletus II. Romanus / die mede gheseten heeft 7. jaeren / 11. maenden / 22. daghen van de sijne ghekosen / ende als een verbloechinghe ghestelt in 'c midden van de Heylighe plaetse / niet stellende sijne hope op Godt / maer op de oberbloedicheit sijnder vchckdommen / op de groote macht sijnver vrienden / ende op de sterckte sijnver Casteelen ; heeft vandelijck doen bespringhen de hupsen der Frangi-panen in de welcke Innocentius sich hadde betrocken : maer als hy de selve niet konde vermeesteren / soo heeft hy volbringt ende gramschap naer Sinte Peeterrijdende de selve oberweldicht / ende hem niet ontsien de Croonen die inden Choro ende vooz het Cruys-beelt hinghen / mit alle de schatten van siluer / goudt / ende kostelijcke ghesteenten / die verscheide Pausen ende Catholijcke Keyfers der Kercke hadden gheschoncken / mit gaveren de kostelijcke Ciborie die bouwen den Altaer stont / als eenen kerck-dingh wegh te nemen : De Kercke van alle berooft hebbende / is naer Onse Lieue Vrouwe ghereben / ende heeft de selve Kercke

Ver-
volght
de vvaer-
achtighe
Paus In-
nocentiu.

Berooft
tot Roo-
men de
Kercken.

Kercke veel meerder ende costelijcker
 schatten ontnomen. In sulcker boeghen
 heeft hy oock gheleest met alle de andere
 kercken / daer upt nemende ende wegh-
 draghende al het ghene daer costelijck
 was / vande Nutseren ruckende alle de
 heerelijcke ghetwaten / die soo veel Ko-
 ninghen ende Princen tot het verclersel
 der kercke ghegunt hadden. Ende soo de
 lecke Christenen hun ontsaeghen / oft
 immerg schaemden / de ghewijde Kel-
 ken te bzeken / oft de goude Cruycen in't
 stucken te smijten / soo heeft men daer toe
 de Joden gheroepen / die de heylighe va-
 ten ende beelden Godt opgheoffert / stou-
 relijck souden in stucken bzeken: hy heeft
 sijn profijt ghebaen met allen de schat-
 ten der kercken / groote mildtheyde
 thoonende aen alle die hem gheholpen
 ende tot soo hooghen Ampt verheben
 hadden; oock met sijne by-ghebecheyde
 soeckende de gunste ende goede toe-ghe-
 neghen theydt der ghene die hem moch-
 ten teghen zyn: alsoo dat den Paus In-
 nocentius aldaer gheenen toe-blucht
 meer en hadde / dan alleen tot de Frangi-
 panes ende Coulores.

Breecke
 de beldé
 ende Au-
 raeren.

Loont
 vvel sijne
 mede-
 hulpers.

CAPITTEL II.

Hoe Innocentius vvt Roomen naer
Pisa vertreckt ende aldaer ont-
fanghen wert:

Innocen-
tius
vlucht
tot Pisa.

DEn waerachtighen Paus Innocen-
tius en sijn aen-hangers / siende dese
booshepdt van Petrus Leonis, en dat sy
hem met menschelijcke macht niet en
kosten wederstaen / hebben vooz haer ghe-
nomen van daer te trekken. Naer dat
sy hier toe heymelijck eenighe schepen
hadden ghereet ghemaect / sijn sy vooz
den **C**ijber over Zee met seer goeden
spoet ende wint ghebaren ende ten lesten
tot Pisa een stadt in 't lantschap Tuscien
gheleghen / aen-ghecomen. **T**' volck der
stadt ende omliggende plaetsen hoogen
de d'aencomste van sulcke treffelijcke
mannen ende verstaen hebbende d'oozsa-
ke haerder bluchte / heeft seer treffelijck
haer inneghehaelt ende groote blijchag
ghetoont / dies te meer om dat sy saghen
Roomen vanden waerachtighen Paus
berlaeten / d'welck vooz die stadt een groo-
te schande was / en vooz hunlieden een
grootte eer daermen alrijdt sal weten en
te spreken.

Wort
erffe-
lijck ont-
fanghen.

De **M**agistraet der stadt ende andere

treffelike Heeren sijn by den Paus ghe-
 comen / hem te voet gheballen / groote
 lijck bedanckte van t' faveur dat haer
 gheschieden dat hy tot een rustplaetse
 haere Stadt vercofen hadde en deselve
 met sijn teghentwoordicheyde bereerden.
 't is uwe Stadt (segghen sy) wy / u volck
 op ons eyghen bozse dienen wy u: iae al
 dat onse gemeynte verspaert heeft is ten
 besten vooz sijne heylicheyde. ghy en sulc
 gheen dobbelheyt in ons binden / wy en
 sullen nu niet af-vallen en dan wederom
 aen-hanghen / nu sweeren en daer naer
 onsen eedt braken. Ons volck en is niet
 gheneghen tot roouen en stelen / noch in
 landesche doot slaeghen; ons volck en is
 thuyt niet stout en buyt sonder hooch-
 moedicheyde / wy en sijn noch dienaren
 noch heeren / maer mede-bozghers ende
 broeders / met cere malscanderen boozco-
 mende. De saechtmoedicheyt gebuyckelc
 wy thuyt: en onse cloeckmoedicheyde ge-
 boelen dickwils de wtlanders. Dooz on-
 se macht hebben wy veele eylanden tot
 ons ghebiet ghezocht / soo te aerde als
 te Zee ober de roovers ende myt-maes-
 hers triumpherende; haere koninghen
 hebben wy gebangen tot Pisa ghezocht /
 met wiens roof ende huysraede in uwe
 aen-comste de straeten verciert / de huys-
 sen becleet ende de ghehele Stadt begaest
 is.

De Ma-
 graet en
 de bor-
 gers der
 Stadt be-
 loven hē
 ghetrou-
 vicheyt:

Den lof
 der Pifa-
 nen.

De mache-
 ticheyt
 der Pifa-
 nen.

is. Naer dat de ghedeputeerde van Wisa dese woorden teghen den Paus Innocentius gesproken hadde / is sulckē mentche volckx haer te gemoet gecomē / datter op de straeten geen plaets voor de passanten en was / den Paus / Cardinaelen ende andere treffelijcke personen ginghen te voet soo dat sy ghenoechsaem van alle t' volck dat inde vensters lagh ghesien costen worden / en ten lesten comende inde Kercke van onse lieve Vrouw / sijn sy aldaer wederom seer treffelijck inne ghehaelt.

CAPITTEL III.

Hoe tot Stampen in Vranckrijk een Concilie gehouden en BERNARDVS aldaer gheroepen vvort, en hoe hy den Koninck van Enghelandt beveeght.

Innocentius tot Roomen sijnde voor sijn vertreck schrijft naer de Biscoppen van Vranckrijk.

Eer dat de voorszemde' treffelijcke personen met den waerachtighen Paus tot Roomen vertroockē / soo hadden sy naer Vranckrijk posten ghesonden om haer te kennen te geben / en te waerschouwen de tweedrachticheydt ende Schisma van Petrus Leonis op dat de Bisschoppen en andere treffelijcke personen

soonen souden braeck nemen van die
seyt ende haer bereyden tot bescher-
minghe der H. Kercke. Dese Bisschop-
pen en hadden de tijdinghe niet heel wel
verstaen / noch niemant van hunlieden
enderfde de saecke beginnen / totter tijde
toe datter tot Stampen een Generael
bergaderinghe ghehouden wiert / alwaer
sp in't ghemeynsouden ordeelen / welck
aentenenen en welck te verwozpen sou-
de wesen.

Alsmen nu best h was met het Conci-
lie tot Stampen te vergaederen soo is
BERNARDVS besunderlijck vanden
tronick en veele Bisschoppen tot t'selbe
gheroepen / die (ghelijck by ons naemaels
verhaelt heeft) seer verbaert ende ver-
schijcke was om dat hem de ghewichti-
ghedde vande saeke en t'perijckel seer wel
bekent was. Als hy nu op den wegh
was om naer t' Concilie te reysen heeft
hem Gode vertroost / thoonende hem in
pen bissoen een goote Kercke verbult met
soete stemmen die den lof Godts son-
ghen. Hier tot merckten hy dat de heyl-
ghe Kercke tot Peys en vrede soude co-
men. Als nu allen de personen die tot
t' Concilie gheroepen wierden vergae-
der waeren / hebben sp eerst ghebeden om eenen
Godt seer hertelijck ghebeden om eenen
goeden vooztganck inde saeke. Naer dat
den

Vergae-
dert een
Concilie
tot Sta-
pen daer
Bernar-
dus oock
vvoert
gheroe-
pen.

Bernar-
dus reyt
naer t'
Concilie
en krijght
een vi-
sioen.

In't
Concilie
vort
hem de
saeke ten
laste ge-
lect.

Verclaert
den vae-
rechtighe
Paus
Innocen-
tius te
vvesen.

Den Paus
reyst
naer Or-
leans.

Wort
vanden
Koninck
heere-
lijk ont-
fanghen.

den Paus den Koninck / de Bisschoppen
ende andere trefselijcke personen ghe-
seten waeren / hebben sy een-paerelijck
gheraedtsaem ghebonden / dese ghewich-
tighe saeke te legghen op den hals van
BERNARDVS, en naer sijn bonnie
soude astoopen. BERNARDVS volbrer-
seende benauthepdt en heeft hem hier
niet toe willen begheben maer allen de
trefselijcke personen hebben hem ghebe-
den om de selue te aenbeerden / dat hy
ten lesten ghedaen heeft. Naer dat hy in
dese lof-weerdighe vergaederighe een
schoon vermaeninghe ghedaen hadde /
heeft ten lesten de sententie wtghespro-
ken ende gheset dat Innocentius den
waerachtighen Paus was: waer voer
naer dit bonnig / dese trefselijcke mannen
hem ghekent hebben / Te Deum Lau-
damus ghesonghen / wettelijcke ghehoor-
saemheydt belooft en de berkiessinghe van
Innocentius eenpaerelijck onderschreven.
Hier-en-tusschen heeft sijne heylicheyt in
Pisa / Tuscien / en andere Provintien vee-
le saeken wettelijck gheordineert en be-
danckende die van Pisa is v'scheppe ghe-
gaen en in Franckryck ghecomen / al-
waer hy passerende door Bourgundien
tot Orleans ghecomen / hier sijn hem te
ghemoet gecomen allen de Bisschoppen
en den Koninck van Franckryck Lau-

donicus heeft hem vlijlich ende seer eers-
lijck ontfangen. Als hy nu eenighen tijdt
hier gheweest hadde/ is hy ten lesten met
den lofwaardighen man Gaufridus
Bisschop van Chartres naer Chartres
vertrocken/ alwaer sich dien glartensen
Koninck van Enghelandt Henricus,
bergheselschapt met veele Bisschoppen
ende andere treffelijcke Edelmans te
gemoet is ghecomen/ desen Koninck was
dooz BERNARDVS toe-doen wt sijn
landt in Franckrijck ghecomen/ die van
sijne Bisscoppen ontraeden was / Inno-
centium dooz den waerachtigen Paus te
kennen als hy noch in sijn landt was /
maer BERNARDVS tot hem ghesonden
sijnde heeft hem sijne honichbloepende
tonghe aenghesproken ende onder allen
ghesect: waerom sijt ghy bezeeft/ bzeesde
ghy sonde tot doen met ghehoorzaem te
sijn aen Innocentius? pepst hoe dat ghy
van u andere sonden Gode sulc rekenin-
ghe geven / laet dese sande op my comen.
Maer dit segghen is dien machtighen
Koninck sod verandert / dat hy wt sijn
landt toe in Franckrijck toe/ den Paus
te ghemoet is gecomen om veel gelucky
te wenschen.

Reyft
naer Char-
res.

Bernar-
dus vore
den Ko-
ninck van
Engelant
gesonde.

CAPITTEL IV.

Hoe Duytslant Innocentius voor
Paus verclaert, een Concilie tot
Reyms instelt, naer Luyck reyst,
en BERNARD V Sden Keyser
Lotharius wederstaet.

De Am-
bassa-
deurs
vanden
Paus co-
men vve
Duyt-
slant.

Comt tot
Reyms.

Ter wijlen dat dese dinghen gesche-
den sijn de Ambassadeurs van In-
nocentius wt Duytslandt by hem gheco-
men / medebzenghende de bzielen waer
inne den Keyser allen de Aertsbisschop-
pen ende Bisschoppen / Prelaten ende an-
dere persoonen hem dooz den waerachtig-
ghen Paus kenden / biddende haer in't
passeren met sijne tegen-woozdicheit
te willen bereeren. Maer de Godt-
bzuchticheit ende affectie die by tot die
van Franckryck doegh / heeft dit belet
want een-iegheleijck in't besunder socht
bereert te wesen met de visite van sijne
heplicheit.

Als by nu gheheel Franckryck doegh
reys hadde / heeft ten lesten aldaer tot
Reyms een vergaderinghe gehouden in
welcke by heel tot meerder eere Godt
heeft gheordineert / en den Koninck Lo-
douicus noch levende sijnen vader in
plac

plaets van synen broeder Philippus koninck van Franckryck ghecroont in 't jaer ons heeren 1131. in alle dese saeken heeft den Paus de erbaerentheyde van BERNARDVS ghebruyckt en wilden met de Cardinaelen van alle ghemeene affairen syn goet-duncken weten. Hier-en-hoben in alle heymelijcke affairen / ginc h' desen man Godts heymelijck te raede.

Als den Paus tot Keyms alle saeken essen ghestelt hadde / is hy naer Luyck ghereyst / alwaer hy seer eerlijck ende heerlijck van 't Collegie der Canonicken S. Lamberti onthaelt is / i' saemen oock banden Koninck Lotharius / die sich op de straete booz de Kercke ootmoedelijck draeghende als eenen dienaer / hebbende in d'een handt eenen stock om plaetse te maken / en met d'ander handt houdt hy vast den room van het wit peert daer den Paus op sat; heeft den Paus als synen heere ende meester aldus gheleydt; ende hem in armen nemende / van het peert gheholpen / ghelijck den knecht doet aen synen meester. Maer dit schoon wederen heeft niet langh gheduert: want den Koninck / waernemende dese ghelegghenheyt / heeft ten intiersten ghearbejdt / ten eynde dat hem het recht van investiture / het welck de Roomsche Kercke dooz veel

Gebruycke
Bernardus voor
synen
opperste
raedtf-
heer.

Den Paus
reyst
naer
Luyck. ?

Den Koninck
Lotharius haelt
hem in.

De ootmoedicheydt
van Lotharius.

Lotharius soekt
gheestelijck
recht van
investiture te
krygen.

XIII

28

heel indepten en groot ghebaer / tot de
handen des Keyfers Henrici sijnns voo-
saets ghekegghen hadde / weder ghegebet
mochte worden. De Romeynen van die
bersoeckt sijn de hreft BERNARDUS
hem terstont als eenē muer tusschen be-
de parijen ghestelt / ende den Konink
vrijmoedelijck weberstaen / dat hy sulc
liet rusten.

Wort
door Ber-
nardus
belet.

Den Paus
reyst
naer Cla-
rayaux.

Van Lupck is den Paus wederom
ghereyst naer Franckrijck ende ten lesten
tot Clarayaux ghetomen. De arme re-
ligieusen verstaende de comptste banden
Paus hebben hem met groote eerb-
dinghe / een-voudicheyt en Godt-vre-
ticheydt ingehaelt. Den Paus / Car-

Wort
vande
Religieu-
sen inge-
haelt.
De een-
voudi-
cheyt der
Religieu-
sen.

dinaelen ende Bisschoppen siende de
groote Zeebaerheyt ende lydtsaem-
heyt deser Religieusen begonsten te cre-
ten ende verwonderden haer seer dat in
soo treffelijcke incomptste niemant der
religieusen sijn ooghen op sloegh of een-
ghe nieuwsgiericheyt met ghesicht toon-
de maer met neder-gheslaeghen ooghen
niemant saeghen en van een-iegghelijck
ghesien wurden. Den Paus inde licten
comende en sagh daer anders niet
bloote mueren / ende t' ghene hem
ambitie soude connen berweckt hebben
was de welghemanticheyt der Re-
gieu sen. Sp waeren al te saemen

blijft inden Heere / ende de feest en wiert
 niet met eten en drucken / maer met
 beughden gehouden. 't Vzoet was meer
 dan heel als ghemaelen terwe / in plaets
 dan goeden wijn / slechten drancs / in
 plaets van visch en andere lackere spij-
 sen crupden der aerden / en was daer ee-
 nen visch ghebonden die miert booz den
 Paus gheset van teghelijck aensten / en
 niemant gheproeft.

Den duyvel heeft beneden de glorie
 der dienaren Godts die met de teghen-
 woordicheydt van sulckenen treffelijc-
 ken gast / vereert waeren / want terwij-
 len dat sy met groote blijsschap inde
 Choor songhen inde tegen-woordicheyt
 van veele Cardinaelen die hier inne
 groote genuchte hadden / heeft daer groot
 gherucht ende beroerte ghemaect / maer
 restont ghestilt.

Daer dat den Paus sijne recollectie
 tot Clarabaux ghehouden hadde / is hy
 naer Koomen vertracken.

De slech-
 te spijse
 daer sy
 de Paus
 mede
 tracteer-
 den.

Den
 duyvel
 benijt
 dese een-
 vondi-
 cheydt.

CAPITTEL V.

Hoe BERNARDVS van den Paus
in't Concilie van Pifa gheroepen
vvort, ende van daer naer Milae-
nen treckt, alvvaer hy seer heere-
lijck vvort inghehaelt.

Dén Paus
reyst
naer
Roomen.

Wort
heere-
lijck ont-
fanghen.

Petrus
Leonis
ver-
borght
sich voor
den Key-
ser.

Comt
vvederó
te voor
schijn.

DEn noot bande H. Kercke en liet
niet toe dat Innocentius langher in
Dancryck soude ghebleven hebben
soo dat hy naer Roomen vertrocken is
daer hy den Keyser Lotharius ghedach-
taert hadde ende hem alreede verwach-
ten. Veel bande treffelycke Edel-lieden
der Romeynen hebben Innocentium er-
lijck inneghehaelt. Dit hoorzende Petrus
Leonis en sijn betrouwen niet stellende
op Godt / maer op de hert-neckicheyde
sijnder aen-hangers / heeft sich verstreken
op sijn kasteelen en torens / vreesende van
den Keyser ghestraft te worden / die hy
gheen sijn wilden aen-spreken / noch met
vzegghementen / noch met beloften daer
toe coste ghebracht worden. Den Key-
ser van Roomen vertreckende / heeft In-
nocentium aldaer ghelaeten. Naer t' be-
treck banden Keyser is Petrus Leonis
voorszijn ghecomen de Chyrtene Kato-
lijcken

lijke ter doot brengende / daer hy colte.

Innocentius verstaende dat hy alsdoen tot Roomen gheen profijt en coste doen /

om door sijne teghen-woordicheyde de raserij deser onredelycker heeste niet

meer en meer t'ontsteken / is wederom naer Pisa ghereyst / daer hy alle de Aerts-

bisschoppen en Bisschoppen in den wesen met andere seer treffelijcke persoonen

gheroepen hebbende / heeft een Concilie ghehouden. In dese vergaedinghe was

BERNARDVS een vande principaelste / so dat vooz sijn camer priesters de

macht hielen / niet om sijnen staet te thoonen maer om eenieghelijck naer

behooren audientie te gheben / want daer was sulcken menichte van volck om

hem te spreken / dat sy de camer bynaer in-liepen. Al t'ghene in dit Concilie ge-

daent is / soude te lanck wesen te verhaelen / t'principaelste datter ghetraecteert

wiert is den Ban van Petrus Leonis en sijn aen-hangers gheweest.

Maer dat t'Concilie ghesloten was hy naer Milaenen vertroocken om te

willen de tweedzachticheyde die daer op gheresen was door Anselmus. Hier toe

heeft den Paus met hem ghelept BERNARDVM, Guidonem Bisschop

van Pisa ende Matheum Bisschop van Albanen. BERNARDVS boven de voorsz

noemde

Innocentius ver-
treckt
naer Pisa.

Hout
daer een
Concilio

Bernardus vvoort
tot Con-
cilie ge-
roepen.

T'Con-
cilie
vvoort
gesloten.

Den Paus
met Bern-
ardus
reysen
naer
Milaenen.

noemde treffelijcke mannem / heeft by dit
gheselschap gheboeght den seer eerweerdighen
Heer Gaudesfridus Bisschop van Chartres / wiens
onooselheyt / oprecht meynighe sich nu over
langhe jaeren wel bekendt was / en t heeft de
Cardinaelen goet ghedocht in dese groote
sacken soe goeden hulper te ghebruycken.

T' volck
van Mi-
laenen
comt den
Paus en-
de Ber-
nardus
te ghe-
moet.

Als sy nu opt gheberchte waeren
en die van Milaenen verstonde dat
BERNARDVS, daer sy soo veel af ghe-
hoort hadden / by hun liden quam / sijn
hem seben mylen vande stadt te ghe-
moet ghegaen allen t' volck / Edel-
lieden / Coopmans / winckeliers / ambachts-
lieden / rijcke / arme / oude / jonghe / vrouwen
dochteren / kinderen soe dat de ghe-
hele stadt scheen te verhuysen. Als sy nu by
hem quaemen / hebben hem met groot
eerbiedinghe ontfanghen / achtende haer
voorz gheluckich te ghenteten de teghen-
woordicheyt van desen man Gottes.

Bernar-
dus
vvoort
seer ghe-
sert.

Deele custen sijn voeten / d'welck al en
wilden hy niet toe laeten / en cost noch
rang niet verbieden / andere sneden sijn
ken van sijn habijt voer haer sieckte
een teghelijck achten sich voer heyligh
die sijn lichaem aen gheraecte hadde.

Wort
treffe-
lyck in-
ne ghe-
haelt.

BERNARDVS dan vergeselschapt met
alle dese vorghers van achter en voer
is binnende stadt van Milaenen ghe-
comt

comen in een seer treffelijck logiest. Hier
naer heeft hy met de Cardinaelen en an-
dere vā desen opzoer beginnē te spreke en
de saecke soo verve ghezoght / dat de ge-
heele stad de hertneckicheyt heeft laeten
sincken en aen BERNARDVS haer t'on-
dergeben. Tercont sijn de kerckē openge-
daen / de autaeren verciere / de ghemeynte
ghestilt / de gheestelijcke personen in
haeren ouden staet ghestelt en Schisma
oft twee-dzachticheydt ghestilt.

Slist de
groote
tveec-
drachticheyde

CAPITTEL VI.

BERNARDVS veriaeght den duy-
vel vvt een dochterken ende
een vrouwe.

Als hy desen ghemeynen vrede ge-
staten hadde / hebben de Milanoi-
sen sulcken goeden betrouwen op hem
ghehad / om sijn diepe wijsheyt / groote
voorsichticheyde en waerachtighe hep-
licheyde / dat hy niet van Godt vereijf-
schen en soude / sonder t' selue te vercrig-
ghen. Op dit betrouwen hebben sy by Hem
hem ghezocht een welbekende vout die vort een
seben jaerē van den dupbel beseten was / beseten
hem ootmoedelijck biddende / den dupbel dochter-
ken voor
te willen veriaghen. Haer vast gheloof gebroche
maeck-

maecten BERNARDVS bescham-
 wiens ootmodicheydt / d'werck niet en
 doozte beginnen. **T**'volck bleef volstant
 dich in hem te bidden / hy stende dese vol-
 standicheydt was beschamt hert-neckich
 te weugheren / denckende **G**odt te ver-
 grammien ofte sijne almachticheydt door
 mistrouwen / verdonckeren / waer sa-
 ken t'gheloof des volckx niet versterct
 of volbaen en wiert. **H**y was verstant
 seggende: niet vooz de gheloobighe ma-
 d'ongheloobighe moeten teekenen ghe-
 schieden / ten lesten heeft hy d'werck den
H. Gheest beholen / en naer t'ghebede den
 dupbel beswozen en veriaeght / de vroz-
 we verlost / en wel te pas wegh-gheson-
 den. **D**omstaenders die t' saghen waeren
 seer verblijt **G**odt grootelijckx bedanc-
 kende / dese saem is de geheele stadt door
 verheert; inde kercken / huyzen / hoben / op
 straeten / merten / waeren de bozghers by
 malcanderen / al datmen sprack t' wa-
 ban BERNARDVS / sy seyden onme-
 ghelijck te sijn dat hem **G**odt iet soude
 weugheren / de wercklieden lieten haer
 winckels / de **C**oopmans haer comptoi-
 ren om dit spectakel te comen sien / een-
 teghelijck achtent groot de benedictie
 van hem te krijghen. **D**ry daeghen naer
 dit goddelijck werck heeft hy **M**issie
 ghelesen inde kercke van **S.** Ambrosius

Sijne oot-
 modi-
 cheydt.

Ver-
 iaeght
 den duy-
 vcl.

Het goet
 betrou-
 yven dat
 de bor-
 gers van
 hem
 hadden.

Leest
 Missie in
 S. Am-
 brosius
 Kercke.

daer ontallijcke menschen om hem te
sien/wachten. Onder de Misse ter wy-
len de Choorz Gloria in excelsis sonck en
BERNARDVS neffens den Mutaer sat/
ghelijck dat de maniere is / wiert hem
een dochterken boozghebzacht dat van
den duyvel beseten was / hiddende haer
medelijden te willen hebben ende te ver-
lossen. BERNARDVS ghe-
hoort hebbende de begeerte der omstaen-
ders / heeft t' dochterken blammich
van aensicht sterlinckx aensien / be-
weeght sijnde door de jonckhepdt haer
der jaeren en groote ellēde des lichaems/
heeft Godt op den staenden boet inwen-
dich aenbeden / de patene vanden kelcke
ghenomen / sijn ghewyde vtingheren daer
op gheleet / die in haeren mont t' saemen
ghesteken. Den duyvel dese goddelijcke
cracht gheboelende heeft groot ghetier
ghemaect en niet langher in dese woo-
ninghe connen blijven / hier mede t' doch-
terken de vuplichepdt haerder mage wt-
woypende is hy mede wt gheloopen. Sy
ghesuybert ende den duyvel verlaeght
sijnde / heeft t' volck groote blijfchap
ghemaecte / Godt bedanckt ende den
dienst Godts wt ghehoort. Naer de Mis-
se is sy publice ober straten thups-
ghelept / tot een teecken der waerhepdt
dat den h. Geest door sijnen dienaer

Een befe-
tē doch-
terken
vvort
voor
hem ge-
brocht.

Heeft
haers
medelij-
den.
Ver-
laeght
den duy-
vel.

CAPITTEL VII.

Hoe hy den duyvel verjaeght uyt
lichaem eender Edele louffrouvy,
ende dat feyt heel Italien door
bekent vvort.

TEn tijde dat BERNARDVS tot
Milanen was / heeft den duyvel
hem daer oock laeten binden in vele
menschē: onder dese was een oude edele
Jouffrouw / daer den duyvel langhe ja-
ren inane ghedomineert hadde / ende haer
soo ghequelt / dat sy noch sien / hoozen / oft
spzeken en konde / de tongh ghelijck een
Olifants tant upt-stekende / byssende als
een Leuw / soo dat sy meer monsters als
mensch ghelijck was; haer vreselijck
aensicht / gherompelde tronie / stincken-
den affem / gaben ghenoechsam haeren
inwoonder te kennen: sy wiert achter
den man Godts ghelept / gaende naer
State Ambrosius Kercke: hy haer sien-
de / wiste wel watter schuldē / ende dat
desen gant sijn wooninghe niet haest ver-
laeten soude: naer dat hy hem omghē-
keert hadde / heeft 't volck vermaent (dat
ter in groote mentchte was) om herte-
lijck te bidden. Hy beveelt de Pziesers
dat

En
vrouw
seer ghe-
quelt vā-
den duy-
vel.

Bernar-
dus gact
naer de
Kercke
van S.
Ambro-
sius.

Dese
vrouw
volght
hē naer.

dat sy de **broutw** voor den **Autuer** hzen-
 ghen ende vast houden souden; de **broutw**
 wederslaende aen de **Priesters** ende
 teghen-treckende / niet door natuerelijc-
 ke maer dubbelsche cracht / tot vergram-
 men ende stoozenisse van een-iegheleijck /
 heeft **BERNARDVM** met voeten ghe-
 stooten. **Hy** / dit dubbelg stout bestaen
 niet achtende / heeft **Godt** met een vzeed-
 saemigh ende ootmoedigh ghebedt tot
 hulpe aengeroepē om desen boosen gheest
 te verjaeghen. **Onder** de **Misse** naer de
 consecratie / hoe menich **Crups** dat **hy**
 maecten ober de **H. Hostie** / soo menich-
 mael keerden **hy** hem om ende maecten
 een **Crups** ober de **broutw** / den dubbel
 besmeerende / die groot ghetier ende stam-
 pje maecten. **Naer** dat **hy** den **Pater**
 noster ghesonghen hadde / heeft **hy** den
 dubbel met meerder cracht aenghegaen /
 nemende de **H. Hostie** op de **Patene** / ende
 stellende die op 't hooft vande **broutw** /
 daer **hy** seggende: **Hy** is hier teghenwooz-
 digh die eertijts gheseyt heeft / Nu sal den
 Prince der werelt verjaeght worden; dit
 is 't waerachtigh **Lichaem** dat upt de
Alderheylighste Maghet MARIA ghebo-
 ren is / aen 't **Crups** ghehanghen / in 't
 graf ghelegen / ten derden daghe verre-
 sen / ende ten **Hemelen** opgheclommen is;
 inde cracht van syne **Goddelijcke Majes-
 teys**

Sy vvorē
 voor den
 Autuer
 gebraght

Bernar-
 dus leeft
 Misse.

Besvverē
 vvorē
 lijck den
 duyvel.

Den duy-
vel quelt
de vrou.
vve.

Wort vvt
t lichaem
ver-
iaeght.

De vrou-
vve vwort
ghesont.

Bernar-
dus vwort
hier om
ghe-
cert en
heel Ita-
lien door
vermaert.

stept bebele ick u ghy boosen tyant / dat
ghy sijne dienaersse verlaeten sult / ende
nimmermeer derben aenraecken. Hy
siende dat hy teghen sijnen danck moeste
scheiden / heeft haer lichaem soo veel te
meer pijn ende miserte aenghedaen / als
hy minder tijdt hadde om daer inne te
blijben. Als Agnus Dei ghesonghen was /
wiert den peys aen 't volck ghegeven /
heeft den dupbel haer verlaet / de cracht
van 't Alderheplighste Sacrificie der
Wisse niet met belijden maer bliden / be-
vesticht ende betoont. Desen intwoon-
der t'ijner ondancck veriaeght zijnde / is
de vrouwe tot haer seluen gheromen /
berstande gheopent / 't ghesicht / ghehoor
spraeke wedergheromen / de tongh inge-
trocken / ende naer de Wisse met alle oot-
moedicheydt heeft haeren verlosser te voel
gheballen ende bedanckt. Hier van maect
de Kerck vol gherucht / een ieghelijck
dancken Godt; den man Godts wiert
(ist datmen 't seggen magh) meer dan
menschelijcke eer aenghedaen.
Heel Italien door wiert verhaelt maect
hy tot Milanen ghedaen hadde / al oft
een nieuwen Propheet was op ghestaan
seer machtigh in woorden ende wercken
die door 't aenroepen des Naem CHRIS-
TI de siecken gheneesden / de dupbel
veriaeghden.

CAPITTEL VIII.

Van sijne groote gaven, ende hoe
hy een kindt vvonderlijck van-
den duyvel verlost.

Onder allen de gaben van Godt hem
ghegunt in't ghesen der siecken
was de grootste/duyvelen uyt te maenen;
want de besetene quamen daer alder-
meeste om dat van hunliede soorte de
meeste ghesen wierden. Daghelijck
quam daer seer veel volck om sijne won-
dere wercken te sien/ vanden morgen toe
den abont toe/ soo dat hy ten lesten ghe-
dromghen was sich seluen te sluyten in
een camer/ ende dooz de venster de bene-
dictie te gheuen. Den eenen brocht broot/
den ander water/ om dat hy daer ouer
sijn benedictie soude gheuen/ ende dit ge-
bruycken sy met seer groote eerbiedin-
ghe in haer siecken. Dyt d'omliggende
Castreien/ Steden ende Dorpen wiert hy
besocht/ een-iegheelijck mepninghe was
hem te eeren/ weldaeden t'epsschen/ hoo-
zen pzenen/ wonderbaer teeckenen te sien/
in sijn gheleertheit ende mirakelen haer
uyttermaten verheughende. Onder allen
dit volck stont eens eenen buuten-man
met sijn kindt op den arm dat vanden
dubbel

Bernar-
dus mee-
ste gavs.

Wort
van veel
volckx.
besocht,

Gheeft
volck
de Bene-
dictie.

dupbel beseten was: als BERNARDVS
 nu besich was met 't volck de benedictie
 te gheuen / is 't kindt upt sijns vaders
 arm ter aerden gheballen ouer door son-
 der tael oft tecken te gheuen / soo dat
 een-iegheleijck meynden 't selue doot te
 wesen. Den bedroefden vader raepden
 't kindt op ende verespchten plaetse om
 by den man Godts te gaen / sy maech-
 ten plaetse / ende stonden verbaest ver-
 machtende den uyt-ganck deser saecke:
 Comende aen de venster met het ouer-
 doot kindt in sijnen arm / heeft 't selue
 vooz BERNARDVS neder-ghelept / seg-
 gende: Heer Vader / dit kindt heeft nu
 dzy jaeren laack vanden dupbel beseten
 ende grootelijck ghequelt gheweest / so
 dickwils alst inde kercke comt / wij-
 ter neemt / een Cruys maect / d'Euang-
 gelie hoort lesen / ende inden H. dienst
 disse is / wort het grouwelijck gequelt
 nu terstont ick staende onder 't volck met
 't kindt op mijnen arm om de benedictie
 van u te krijghen / ende naer dat ghy dit
 ghegeuen hebt / heeft den dupbel buyt
 ghewoonte het kindt ghequelt / ende ghe-
 lijck ghy siet totter doot toe overwonnen
 't kindt thys ghehoort hebbende
 wondere wercken door u ghedaen / ver-
 hopt door u ghenesen te worden / mi-
 biddende hem hier te bzenghen; de

Wort by
 hem een
 beseten
 kindt ge-
 bracht.

Den va-
 der bidt
 hem om
 sijn berm-
 herti-
 cheydt o-
 ver 't
 kindt te
 'thoonen.

berlijcke liefde heeft my hier toe betwil-
 licht / daerom soo bidde ick u mijnen ar-
 bejdt in 't kindts betwaerenisse / ende sij-
 ne groote ellende t'aensten ende 't selue
 uyt de slavernije des dubbels te verlos-
 sen: de traenen liepen den man ten oog-
 ghen uyt / daer 't volck dooz beweeght
 wiert 't selue van BERNARDVS te
 berepffchen. Den man Godts siende de
 affectie van dese menschen / vermaent
 haer dat sy haer betrouwen setten sou-
 den op de grondeloose bermherticheyde
 Godts / ende hier naer heeft BERNAR-
 DVS met 't storcken dat hy in sijne han-
 den hadde 't kindts halg gheraecht: sij-
 nen broeder Gerardus willende bepzeben
 oft oock waer was 't ghene den vader
 van sijn kindt gheseyt hadde / heeft heys
 melijck een Cruys ghemaecht op 'e
 kindts rugghe / ende als het nu lanck
 dooz de boeten van BERNARDVS / son-
 der sien / hoozen oft rueren ghelegghen
 hadde / dooz 't aenraeken vanden stock
 ende Cruys / ist beroert ghetworden.
 BERNARDVS ghebiedt datmen het op
 sijn bedde leggen soude / maer al oft het
 iniurie aenghedaen wiert / schuyvende
 van gramschap ist ten bedde uyt-ghe-
 spronghen / sijtende ende smijtende sijne
 hulpers met sulcken cracht dat qualijck
 vast te houwen was. Dzaaget noch eens

15

Bernar-
 dus raekte
 het kind.

'T kinde
 begint
 hem te
 rocken.

Het vore
 seer ra-
 sende.

te bedde (seft den man Godts) daer-
 ruffchen met sijne mede-broeders bid-
 dende/ heeft den dupbel ghekermt al oft
 hy in't midden van gheloepende yfere
 plaeten hadde ghelegen. Hy doet 't kind
 wij-water in-gheben / dat sijne lippen
 ende tanden roe-houtwende niet en wilde
 dzincken; maer ten lesten dooz groot ghe-
 melt den mont openghebroken zijnde /
 heeft 't selve moeten in nemen / d'welck
 den dupbel voelende / en heeft de crachten
 niet konnen wederstaen / maer teghen
 sijnen danck heel confus dese woonin-
 ghe moeten verlaeten / ende op den staen-
 de voet / 't kindt dat doot scheen te wesen
 is ghehelemael lebendigh ghemorden /
 uyt d' Abts bedde opghetan / sijnen bro-
 der omhelsende / ende van het welbaer
 Godt bedanckende. D'omstaenders van
 blyfchap maecten groot ghetier / de sake
 ke wort de gheheele stadt dooz verbzegt
 een-ieghelelyck loopt om 't kindt te sien
 Godt wort ghelooft en BERNARDVS
 met groote eerbiedinghe voozcomen
 Meer andere mirakelen heeft hy te
 lanen ghedaen; veele met kozen besmet
 de handt op't hooft ghelept / wij-water
 te dzincken ghegeven ende daer dooz ghe-
 nesen; lamme lidt-maeten ende hand-
 aenraeckende / lebendigh ghemackent
 veele blinden dooz 't teecken des heyligh
 Cruys

Den duy-
 vel ver-
 laet het
 kindt.

Bernar-
 dus groo-
 te mach-
 ticheydt.

Crups 't ghesicht ghegeven.

CAPITTEL IX.

Dry andere mirakelen die hy tot Milanen ghedaen heeft.

Op eenen sekeren dagh is hy gheco-
men by den Bisschop van Albanen/
om van gewichtighe saecken te spreken/
die sich vooz gheselschap vanden Paus
Innocentius was ghegeven. Als sy in't
midde van haer propost waeren/is daer ^{Een}
rener Jonghman inghetomen met een ^{longhman}
lamme handt/hem te boet vallende ende ^{met een}
oetmoedichlyck om ghesonthepdt bid- ^{lamme}
dende. BERNARDVS besich in ander ^{handt}
affairen / heeft hem de benedictie ghege- ^{comt by}
ven ende met haestighe woorden door- ^{hem.}
ghesonden/seggende/dat hy niet meer en ^{Seynt de}
soude wederom comen. Den Jonghman ^{longhman}
sonder troost door-gaende/heeft hem den ^{met sijne}
Bisschop van Albanen wederom ghe- ^{benedi-}
roepen / metter handt ghenomen ende ^{ctie}
gheseyt: Desen Jonghman sonder wel- ^{vvegh.}
daet te verkrigghen is u ghehoorzaem ^{Den Bis-}
gheweest / en sluyt nu niet de bozse uwer ^{chop}
beemhertichepdt / zyt ghy liever ghe- ^{roeft}
hoorzaem ende onderdanigh aen mijn be- ^{hem vve-}
bel / doet dat hy berepscht / gheeft hem ^{derom.}
ghesondthept op dat hy van 't weldaet
ende

ende wy vande gratie Godt moghen be-
 dancken. Paer 't bebel vanden Bisschop
 heeft BERNARDVS den Jonghman by
 hem doen staen / ende Godt aenroepende
 een Cruys ouer de handt ghemaecte
 terstont zijn de verstijfde zeenuwen up-
 ghereckt ende slap gheworden / t vlesch
 door de natuerelijcke hitte verwermt
 de handt gantsch ghenesen. Den Bis-
 schop dit siende was seer verwonder
 vande verholen ende haestighe cracht
 Godts / van dien tijdt af BERNARDVS
 meerder eere bewijssende / ende ghe-
 ghen sijnder mirakelen welende. Hy heeft
 hem ghebeden 'tsabonts daer belieben
 blijven collatien / om dooz 't ghedrang
 des volckx dat synz upt-comste verwar-
 ten niet ghemolesteert te worden / die
 hem naer veel biddens liet gheseggen
 onder de collatie heeft den Bisschop
 schotelten daer BERNARDVS upt-
 ten hadde aen eenen ghetrouwen dien-
 te bewaeren ghegheben: sommighe da-
 ghen hier naer wort den Bisschop met
 heete koftse bebanghen / denckende op
 man Godts roept synen knecht / ghe-
 dende 't schotelten dat hy in betwarent
 hadde by hem te brenghen / ende want
 met borkens broot daer inne te doen
 dirghedaen zinde / heeft met groot
 trouwen op Godt ende ghebeden
 BER

Bernar-
 dus ghe-
 neelt
 hem.

Blijft by
 den Bis-
 chop col-
 latien.

Den Bis-
 schop
 vwort
 sieck.

BERNARDVS 't selve upt-ghebzonc- Wort ge-
 ken / ende terstont is hy ghesont ghe- nesen
 worden.

Dooz dese wondere werken wiert 't
 volck soo aenghelockt / datter daghe-
 lijckx meer ende meer quam om dooz
 hem welhaeden te verkrigen / soo dat hy
 noyt stil oft gherust koste wesen. Onder
 dese was eenen soldaet sijn dochterken
 op den arm hebbede / die 't licht soo haet-
 ten dat sy haer ooghen altydt ghesloten
 hiel / en haer armen daer dickwils bod-
 stelde om niet te sien : om dit t'ontwen-
 nen bzack den vader dickwils d'ooghen
 open / ende als eenigh licht daer in
 scheen / kreet sy al schreuweende. Het sien
 was haer sulcken pyne al oft yemant
 met naelden in haer herffenen hadde ghe-
 steken. Den man Godts heeft haer an-
 ders niet als de benedictie ghegeben / en-
 de soo laeten gaen; den vader van 't doch-
 terken was seer mistroostigh om dat hy
 anders gheen baet en bondt / maer soo
 haest als hy upt 't volck gescheyden was
 om naer hups te gaen / heeft 't dochter-
 ken sonder eenigh letsel haer ooghen open
 ghedaen / ende gheen onghemack meer
 ghevoelt / daer sy ende haeren vader Godt
 bedanckende in verblijdt is gheweest.
 BERNARDVS nu langhen tijdt tot
 Milanen de menschen soo naer siel als
 lichaem

Een ghe-
 brecke-
 lijck
 kindt
 vvort by
 hem ge-
 brocht.

Het vvort
 van hem
 genesen.

lichaem dooz de gratie Godts gheholpen
 ende sijn affairen effen ghestelt hebben
 de / is van daer ghetrocken met seer groo-
 te droefhepdt der Borghers / die sijne
 ghenwoozdichepdt noch sochten te ghe-
 nieten om sijne groote heplichepdt ende
 weldaeden die sy dooz hem verkreghe
 hadden.

Bernar-
 dus ver-
 ereckt vā
 Milanen.

CAPITTEL X.

Hoe hy eenen duyvel rveemae-
 uyt een vrouwe, eens tot Pavien,
 ende eens tot Cremona,
 verjaecht.

Royst
 naer Pa-
 vien.

De Bor-
 ghers co-
 men hem
 te ghe-
 moet.
 Daer
 vvort ee-
 beseten
 vrouvv
 by hem
 gebracht.

VAn Milanen is hy vertroocken naer
 Pavien / een stadt ghelegghen in
 Hertoghdome van Milanen; naer
 faem sinder deughden ende mirakelen
 waeren hem alhier boozcomen / soo de
 de Borghers / verstaende sijne comen
 hem te ghemoet zyn ghegaen / ende
 groote blijfchap inghehaelt hebben / be-
 hopende eenighe weldaeden te verto-
 ven ende mirakelen te sien. Ter hy naer
 in sijn logiest was / is hem eenen Bor-
 van Milanen comen ghevolght met sijn
 huysvrouwe die beseten was / hy valt
 te boet ende gheeft de miserie sijn
 vrouwe te kennen. Den duyvel tot

van BERNARDVS heeft dooz des vrou-
 wen mont begost te spzeken ende seggen :
 Dyt die hondcken sal my desen koel-eter
 niet können krÿgghen; veel dierghelÿcke
 blasphemien heeft hy teghen den man
 Godts opgetrozen om hem tot eenighe
 stozentse ende onuerduldicheydt inde
 teghenwoordicheydt der Borgheren te
 verwecken. Maer BERNARDVS sijn
 bedroggh wel kennende / heeft hem uyt-
 ghelacchen / ende aen Godt de waerke
 ghelaeten. Hy ghebet datmen de vrou-
 we in Sinte Syrus Kercke leyden soude /
 begheerende den heylighen d'eer te ghe-
 ben ende d'eerste mirakel toe te schÿ-
 ben : maer den H. Syrus willende sijnen
 gast bereeren / heeft 't werck niet begonst;
 soo dat de vrouwe uyt de Kerck naer 't
 logiest van BERNARDVS ghebroche
 wiert / alwaer den dupbel klappende dooz
 haeren mont / sepdé : Noch Syrus / noch
 BERNARDVVS sal my veriaeghen :
 Maer op BERNARDVS heeft gheant-
 moort : Noch Syrus noch BERNARDVS
 sal u veriaeghen / maer den Heere IESVS
 CHRISTVS / hier mede sijn seluen keeren-
 de tot 't ghebedt / heeft Godt om de ghe-
 sondtheit deser vrouwe ghebeden. waer
 naer den dupbel sijn spzake begonste te
 veranderen ende seggen: Hoe geerte soude
 ick die hondcken / grootelijck daer inne
 ghe-

Den duy-
 vel
 spreecke
 door de
 vrouwe.

Bernar-
 dus
 spreecke
 den duy-
 vel aen.

Den duy- ghequest verlaeten / hoe geerne soude ick
 vel voort wegh-gaen / maer ick en kan niet. Ghe-
 ghe- vzaeght zynde / waerom : antwoorde
 praempt. Om dat den grooten Heer noch niet en
 wilt. wie is den grooten Heer / vzaeght
 den BERNARDVS : Hy antwoorde : I-
 sus van Nazareth. Waer van kende hem
 vzaeght wederom BERNARDVS : Ick
 hebbe hem ghesien / antwoorde hy
 Waer / vzaeght BERNARDVS : In sijn
 ne glozie. Hebby oock in glozie gheweest
 Ick hebber inne gheweest. Hoe zyder wy
 gheballen : Met Lucifer / seyt hy / ende
 meer andere. Dit sprack hy al met een
 droebe stem door den mont der vrouwe.
 Den man Godts heeft noch eens ghe-
 vzaeght / Soude ghy die glozie wel wede-
 rom begheeren / ende ghestelt wesen in die
 oude plaetses / Veranderende sijn stemme
 ende op een wonder manier lachende
 heeft gheantwoort : 'T is te laet. Voort
 en heeft hy niet meer ghesproken. Hier
 naer begheeft hem den man Godts mit
 alle Godtvluchticheydt tot 't ghebede
 den duyvel verwonnen wesende / heeft
 haer verlaeten / sy wiert ghenesen / Godt
 ende hem van 't weldaet bedankende
 sy ginck met haeren man naer huys :
 ber wegh maecten sy groote blyschap
 de vrienden vermachten haer / ende al die
 de verlossinghe ghehoort hadden waer
 ber

Den duy-
 vel ver-
 laet de
 vrouwe.

berblijt: maer dese haestighe blijfchap
 veranderde wederom in droefheyt / want
 soo haest sy haeren voet in huys setten /
 heeft haer den duybel wederom beseten /
 ende meer als te voren ghequelt. Wat
 den armen man doen soude oft waer
 hem keeren / en wiste hy niet: te wonen
 met een beseten vrouwt is seer moepelijck /
 haer te verlaeten / waer goddeloos ende
 teghen recht. Maer dat hy nu wat in dese
 benautheydt ghetweest hadde / neemt de
 resolute ende gaet wederom met haer
 naer Babien / maer BERNARDVS was
 vandaer al betrocken / die hy volghden
 ende achterhaelden tot Cremona. Hy
 gheeft hem te kennen watter gheschiedt
 was / biddende hertelijck om gratie te
 verwerben. BERNARDVS en heeft sij-
 ne saechtmoedicheydt hier niet willen
 laeten ontbreken / seggende / dat sy naer
 d'hoofst-kercke der stadt gaen soude / en-
 de hem daer verwachten. In t aencomen
 vanden nacht als alle d'andere slaepen
 waeren / is hy met eenen compagnion
 naer de kercke ghegaen / ende den gehe-
 len nacht biddende / heeft Godt sijn be-
 gheerte voldaan / ende den duybel ver-
 jaeght zijnde / bebeden haer v'huys te
 gaen. Maer om dat sy de wedercomste
 des duyvels vreesden / ghelijck sy te voren
 beproeft hadde / soo heeft hy haer bebo-

Besit de
 vrouwe
 vrede-
 rom.

Den man
 reyft met
 haer naer
 Cremona
 by Ber-
 nardus.

Bernar-
 dus ver-
 lost ve-
 derom de
 vrouwe.

ten aen haeren hals te hangen een byfeten / de naer-bolghende woorden inhoudende: **I**nden Naem ons Heeren **I**ESU **C**H**R**I**S**T**I** commandere ick u dupbel dat ghy u niet en verstoort by dese vromten opt meer te comen.

CAPITTEL XI.

Hoe hy tot Cremona een vrouwe seer vanden duyvel ghequelt ende beseten ten lesten verlost, ende tot Milanen vvederkomende, noch een ander mirakel doet.

De vrouwe beseten vanden duyvel.

Dese vrouwe comt by Bernardus.

Inde selve stadt was eenen beseten die soo drollich van manieren was dat hy een-teghelijck verweecten tot lachen / ende als andere die van meerder zeeghbaerhepdt waeren sijns medelijden hadde / dan bastē hy soo seer dat het meer eenen hondt als eenen mensch scheen te wesen. **B**ERNARDVS hoozenden hem bassen ghelijck eenen hondt die geterghet mozt / door wiens teghenwoordichepdt sijn grammoedichepdt grooter wiert heeft swaerelijck ghesucht / ende ontsteken wesende met Goddelijcken pber heeft den dupbel bekeben / inde macht **C**H**R**I**S**T**I** verlaeght / ende den mensch ghe-

ghecommandeert te spreken: die nu
ghesuybert zijnde/ is naer de Kercke te
biechten ghegaen/ wisse ghehoort / ende
Godt van 't weldaet bedanckt.

Op 't selfste Jaer is hy wederom tot
Milanen ghecomen: hier was een bese-
tene vrouwe die te voren als BERNAR-
DVS sijne eerste reyse daer quam / op een
ander ghereyst was om ghenesen te wor-
den / maer en hadde gheen hulpe beco-
men. Sy was van eenen dupbel beseten
die dan Italiaensch dan Spaensch
sprack / noch niet seker oft datter eenen
twee tonghen / oft datter twee waeren
elck haer tael sprekende / maer soo be-
scheidelijck verstantmen nu dese dan die
tael / dat ghy sout gheseyt hebben / desen
die spreekt is eenen Romeyn / dit eenen
Spanjaert. Dese ellendighe creatuere
hoozende de comste van BERNARDVS
heeft bevolen datmen haer by den man
Godt brenghen soude. Als sy by hem
was ende moede wesende op een banck
sat / is sy onverstens opghestaen est met
snellicheydt daer ober ghespronghen;
die dit saghen waeren verwondert / vrag-
gende wat desen spronck ende bluchte
bedieden / ende waer af dat sy soo sieck
ende soo oudt wesende / sulchen crachte
hadde: sy antwoerden dat dese habili-
cheydt uyt de teghenwoordicheydt des

Et 4

dup.

Verlost
haer.Bernar-
dus comt
verom
tot Mila-
nen.Daer
vort een
beseten
vrouwe
by hem
gebracke.Den duy-
vel doet
vonder
perien.

dupbelg quam / waer dooz sy seude lo-
 pende peerden t' achterhaelen ende op den
 rugghe te springhen. Dien dagh en heeft
 sy gheen baete gheboelt / maer den dagh
 daer naer al BERNARDVS den dien-
 Gods dede / is sy in de Misse gheromet
 almaer sy deertelijck ghequelt wiert
 BERNARDVS dit siende ende medelij-
 den hebbende / daer by in dierghelijck
 materien Godts barmherticheydt ghe-
 proeft / heeft den dupbel bebolen te bet-
 trecken / die terstont is upt-ghelooopen
 ende verdwenen / soo dat de vrouwe niet
 alleenelijck vanden dupbel maer oock
 haerder sieckte verlost was.

Bernar-
 dus leeft
 Misse

Den duy-
 vel ver-
 laet haer.

CAPITTEL XII.

Van sijne groote gaven Godts, oot-
 moedicheydt, eenvondicheyt,
 verstervinghe ende andere
 deughden.

Den lof
 die hem
 de men-
 schen ge-
 ven.

Sulcke ende diegheelijcke mirake-
 len heeft hy veele ghedaen wesende
 int gheberghen ende boozts alle plaetsen
 die hy dooz-reysde / daer dede hy wel daer
 sien de siecken / hier in blinden te ver-
 lichten / daer in roztsen te ghenesen / bo-
 ven dese gaven was de prinpaelste de be-
 seten te helpen. Weele verwonderden sijne
 ghe-

gheleertheydt / sommighe sijne befundere
 manieren van leben / andere sijnder mi-
 rakelen / en al ist saecken dat dit groote
 gabe Godts sijn / nochtans is sijne diepe
 ootmoedicheyt meerder te verwonderen.
 Hy was een wtuercozen bat dat den
 naem Godts booz de heydenen ende Co-
 ninghen onbebreest bercondichden. Hy
 was by een teghelijck van soo grooten
 aehringhe dat de Prinsen deser weerde
 hem onderdaenich waeren / de **H. Kroom-**
selje Carolijcke Kercke ghezuyckten in
 seer ghewichtighe saeken sijnen vaet / soo
 dat sy door volle authozitheydt hem
 ghantsche rijcken onderwierp / alwaer
 hy sijne wercken met groote mirakelen
 bebestichden. **BERNARDVS** met alle
 dese wondere gratien boozcomen sijnde /
 en heeft nochtans noyt buypen sijn sel-
 ven in wonderheden ghe wandelt / van
 sijn seluen alrijdt ootmoedich gheboelen
 hebbende / achtende sijn seluen eenen
 knecht ende niet meester sijnder wercken.
 Want Godt alleen heft hy sijne wercken
 toegheschreven / wiens macht ende
 craght inden aenghenaemen tijdt ende
 dagh van saelicheydt met hem was / ver-
 klesende tot t' Ewangelië sijnen dienaer
 eenen man wiens siel den **H. Gheest** ver-
 ciert hadde. En om dat sijne eenvoudi-
 gheydt geen dobbelheydt / noch sijn wer-
 ken

Sijne
 groote
 macht.

Sijne
 overdieps
 ootmoe-
 dicheydt.

Sijne
 eenvou-
 dicheydt.

ken eenich bezogh besmetten / daerom
 is hy altyt onberroerlyck van gheest
 gheleuen. Die om dat hy altyde blif-
 kender en supbender soude worden /
 wiert daeghelijck in't fourneys bande
 goddelijcke liefde gheproeft / maer om dat
 e' niet verroesten en soude wiert het dichte
 wils op e' aenbelt van quellingen met
 den hamer van mortificatie ghesmeden /
 want noyt en heeft hy sonder sieckte ghe-
 weest. Hy was seer slap van lichaem en
 sterck inden gheest ende de ghenuchte of
 verheughen dat hy niet en hadde in't li-
 chaem / hadde hy inden heere / diuersche
 ghemeynten ende steden hebbhen hem
 door eenen Herder begeert. Wyf bisdom-
 men op diuersche iuden sijn hem ghe-
 presenteert van Langres ende Chalons
 in Bourgundien; Lanuensis ende Mila-
 nen in Italien ende Reims de Edelste
 stadt van Franckrijck. In alle dese oc-
 casien van soo verheben staet en isse
 gheen eerghiericheydt in sijne siele ghe-
 comen noch opt sijnen boet tot dese hoo-
 ghe ampten gheruert. Hy hadde meer
 plaister inde ploegh en egghe als inden
 myter ende rinck. Als hem aenghedient
 wiert eenighe Bisschoppelijcke digni-
 teydt / en wepgherde noch aenbeerde de
 conditie / seude / niet sijns selfs maer in
 een anders dienst te wesen. De Religi-
 on

Sijn le-
 verheydt
 des
 geests.

Sijn ver-
 vorpin-
 ghe der
 dignitey-
 ten:

Capittel XII.

155

fen hoerende datse hem tot Bisschop
 wilden kiezen hebben gheantwoort ; al
 dat wy inde wereldt hadden hebben wy
 beroght om den ghebonden kostelijcken
 Margariet steen te kooppen/maer om twee
 redelijck goet en mach hy niet weder-
 keeren/ ist dat wy van desen kostelijcken
 steen berooft worden/soo ist te breefen dat
 wy vergaen sullen. Dese heplighe Reli-
 gieusen waeren ghetwaxent met de au-
 thoriteydt vanden Paus / dat niemant
 de blijfchap haer soude ontnemen ende
 een anders vertroostinghe soude worden
 haer tribulatie; met dese ende andere re-
 denen hebben sy de gedeputeerde verste-
 den ghepaeyt/die quaemen om hem toe
 Bisschop te kiezen/ soo dat sy met groote
 droefheydt moesten vertrecken.

De affe-
 ctie der
 Religieu-
 sen tot
 haeren
 yaeder.

CAPITTEL XIII.

Van sine deughden, en hoe hy tot
 Claravaux compt, alvvaer hy de
 Religieusen in stichtighe een-
 saemheydt heeft gnevonden.

DE groote heplicheydt ende wonder-
 baere wercken van BERNARDVS
 waeren nu heel Italien/Hispanien ende
 Franckrijck door verspreyt : soo dat een-
 ic.

Van sijne
 vermaer-
 theydt.

teghelijck seyde / dat hy van Godt inde
 H. Kercke ghestelt was / ghelijck eertijde
 Moyses onder de Hebreen; en comende tot
 Italien ober t' gheberghte om te gaen
 naer Franckrijck / sijn hem van verre te
 ghen gecomen schaepherders / koepdrij-
 bers ende dierghelijcke menschen om sijn
 benedictie te hebben; sy quaemen van het
 geberghte / en liepen van haer kudden / sy
 spraeken seer vriendelijck teghen mal-
 canderen om datse den man Godts ghes-
 sien ende de benedictie ghereghen had-
 den.

Reyft
 naer
 Langers.

Als hy nu t' gheberghte ghepasseert
 was is tot Chzispolim gecomen / van
 waer hy dooz de Borghers met groot
 solemniteydt ende eerbiedinghe naer
 Langres gheconvoieert is / te Langres
 waeren sommighe sinder Religiouzen
 van Claravaux gecomen; dese hoorende
 sijne compste ende seer verbljdt wesende
 hebben hem te ghemoet ghegaen / te boel
 gheballen / omhelst ende naer Claravaux
 bergheselschapt / alwaer hem de Reli-
 giouzen met seer innighe Godt-beruch-
 cheyde en Cloosterlijcke stilte hem heb-
 ben ingehaelt / soo dat de blijshap ghe-
 schieden met alle Zeebbaerheydt ende
 sonder eenich gherucht. Haer stil-lac-
 chende aensicht en cost de blijshap niet
 verborghen / maer haer affectien waeren

Comt tot
 Clara-
 vaux.

Wort vā-
 de Reli-
 giouzen.
 inne ge-
 haelt.

soo ghetemperert datter gheen ongebon-
dentheydt van manieren te sien was / die
de Cloosterlycke Zedbaerheydt soude
beschamen. Soo lanck als BERNAR-
DYS upt t' Clooster gheweest hadde en
heeft den duybel daer niet connen wt-
treken / t' sp met twee-drachtigheyt /
haet / nijt / verflappinge des gheests ofte
iet dat de h. Constitucien soude connen
beschaedighen : want den man Godts
hadde dooz veel biddens sijn Clooster soa
versterckt (als was hy met den lichaeme
terre van daer) datter niet een cley-
scheurken inde h. Constitucie comen en
was. Tot sijn aen-comste en waerender
gheen krackeelen bewaert / gheenen op-
gevoeden haet inde teghen-twoozdicheyt
des Oberste wtgezoken. De jonckheydt
teghen den ouderdom en hadde gheen
clachten van strafficheydt / den ouderdom
teghen de jonckheydt gheen clachten
van onghemaniertheydt / eenieghelijck
was op sijn geheel / eensfaemich in gesel-
schap / vreed-saemich van geest / eendrach-
tich van manieren.

De Zed-
baerheyt
der Reli-
gieusen.

De vrin-
schap
onder
malcan-
deren.

CAPITTEL XIV.

Hoe BERNARDVS door den
raet der Religieusen het Clooster
op een ander plaetse bouwvt.

In alle de boozschyden Zeedbaerheyt
hadde BERNARDVS seer groote ghe-
noechte / waer door gheschieden dat de
Sijne
eenvou-
dicheydt
liefde tot malcanderen daegelijckx
meerderden en haer conuersatie ont-
bleekt vande werelddt hielden. Al hadde
hy gebiedt ouer de duphelen / daerom
liet hy sich niet te meer boozstaen maer
wandeldē in alle eenvoudicheyt / gebendē
eeneghelijck een exempel van ootmoed-
cheydt.

Synen raedt waeren sommige heyl-
ghe Keligieusen / daer onder was God-
fridus Prior dier plaetse een seer wys en
de volstandich man / die naemaels door
syn gheleertheydt ende goet leuen Bis-
schop van Langres getworden is. Des
ende meer andere waeren besoght door
het profijt vande Keligieusen soo dat
su ondertusschen ghenootsaeckt waeren
by den man Godt te gaen ende te
kennen te gheden den noot der Keligie-
usen.

Tgheschiede datter soo veel tot het heyl
lic

De Reli-
gieusen
comen
by hem
om een
groeter
Clooster
te bou-
wen.

lich habjdt aendeert wierden / dat de
 plaetse te cleyn wiert booz de Keligteu-
 sen. De Keligteusen ghinghen by den
 man Godts / segghende dat de plaet-
 se / Kercke / ende hupsinghe daer sy woon-
 den / te cleyn ende onghemackelijck was /
 noch niet beguaem om soo veel Keligteu-
 sen te woonen / sy gheuen hem te kennen /
 datter wat boozder een schoon effen
 plaetse was met de geleghentheidt van
 een rbbier daer booz-by loopende; seer be-
 quaem om hupsinghe / wepen / beinden /
 saeplanden ende wyngaert te planten
 booz den nootdzust der Keligteusen / en
 waeren de bosschen niet dicht ghenoech
 om t' Clooster of te sluyten / soo wisten
 daer steen ghenoech om eenen muer te
 maeken. Den man Godts desen raedt Bernar-
 dozende / en heeft niet te vreden getweest / dus en
 maer gheseet / ghelyeden stiet den grooten vvilt hae-
 tost ende arbepdt die wy hier ghedaen ren raedt
 hebben in't ophoutwen des Cloosters / niet vol-
 waeter-loopen en winckels te maeken / ghen.
 Ist dat wy dit al te saemen af-bzeken / Sijne re-
 kunnen de wereldelijcke lieden suspicie dene
 van ons hebben dat wy seer lichtbeer- vvacrom.
 delijc ende veranderlijck sijn ; of dat de
 groote rijckdommen (die wy niet en heb-
 ben) ons tot weelde bzenghen / t'is u lie-
 den bekent dat wy gheen gheldt en heb-
 ben; ick segge (ghebzuypkende de mooz-
 den

den des Evangelie) die eenen tozen trilt
op-bouwen / moet eerst de kosten vellen
nien anders ist dat wy t'werck beginnen
ende boozts laeten staen / salmen segghen
desen sotten mensch heeft begonst te
bouwen ende en can sijn werck niet vol-
brenghen. Alsdoen hebben de Religieu-

De Reli-
gieusen
antvvor-
den hem.

sen gheantwoort: als dit Clooster op-
ghemaect was / hadde Godt niet meer
inwoonders ghesonden als de plaets
coste begrijpen / de sententie soude waer
sijn ende de reden wt-wyssen gheen ander
Clooster te bouwen / nu aenghesien dat
Godt alle daeghen sijn volck vermenich-
buldicht / of sy moeten dooz-ghesonden
worden / of andere plaetse hebben / en
daer en is niet aen te twyffelen / die
inwoonders seynt sal oock haer woon-
ghe ghereetmaecken / verre moet het
ons wesen dat wy dooz t'mistrouten
der costen dese confusie souden lijden.

Volght
den raedt
sijnder
Religieu-
sen.

BERNARDVS dit hoozende / isser
inne verheught gheweest / ende heeft haer
ren raedt ghevolght / booz eerst een in-
nich ghebedt stozende daer hy eenigh
beropenbaeringhe inne ghehadt heeft
Als de Religieusen van haeren vader
fiat hadden / sijn sy seer verblijt gewest
C'is te hoozen gecomen aen den Edele
Prinze Theobaldus dat de Religieusen
van Clarevaux gheerne van plaetse

anderen souden ende een nieuwt Clooster
 opbouwen d'welck hem seer aengenem
 is gheweest daer toe seer liberaele gif-
 ten ghebende. T'selue verstaende de Bis-
 schoppen van Brancvijk / Edelman
 vant t' landt / coopsieden der steden / heb-
 ben met groote affectie sonder versoeght
 te wesen / groote giften ghegeben. Als
 nu allen den steen / houdt ende kalck by
 een was / soo sijn der wercklieden ghe-
 juert / en de religieusen werckten mede /
 sommighe kaptien houdt / andere berey-
 den de steenen / andere metsen / de muer-
 ren / andere graefden de grachten / andere
 waeter-loopen booz de molens : smeden /
 backers / schoenmakers / timmermans
 ende andere wercklieden maecten in
 stromenten ende huysinghe elck booz sijn
 werck / ende op corten tijdt sijn dē pandt /
 doympter / cellen / refter ende andere hup-
 singhe tot ghetief der religieusen op-
 gheboudt.

De hee-
 ren van
 lande
 gheven
 groote
 giften

T' Cloo-
 ster vore
 op corten
 tijt op-
 geboudt.

CAPITTEL XV.

Vande tweedrachticheydt in A-
 quitanien ende hoe BERNAR-
 DVS ghesonden wort om de
 selve te slissen.

O desen tijdt in't jaer ons Heren Ie-
 sv CRISTI 1135. isser een grooe
 ghe

T'Schif-
ma tot
Bordeaux

gheschil ofte Schisma dooz de gantsche
Provincie van Bordeaux gheresen / en in
gheheel Aquitanien en was niemant
die den hertoch dozste weder-staen / wiens
hert Godt bersteenicht hadde / die dooz
het toedoen vā Gerardus Bisschop vā An-
golesme is gheworden eenen beschermer
vande tweedzachticheydt ende Schif-
matyken. Want van dien tyd af ver-
vo ghden hy heel Aquitanien dooz / al de
ghene die Petrus Leonis vooz gheenen
waerachtighen Paus wilden kennen.
Den eenen beroofden hy van allen sijn
goede / den anderen banden hy wt lande
dit gheschil ofte Schisma is gheschiedt
op de naer-volghende maniere.

Den Bis-
schop vā
Angolel-
me voert
de twee-
dracht-
icheydt.
Den Bis-
schop
treckt
naer
Roomen.

Gerardus Bisschop van Angolesme in
Aquitanien heeft in tweedzachticheydt
gheballen met sijne ghemeypnte / en om
sijn seluen te vzekken / is (dooz quaet
gheben des dubbels) ghegaen naer Roomen
by Petrum Leonis op dat hy hem le-
gaet van sijne sackete in Aquitanien ende
de om-liggende plaetsen soude maect
belobende op die conditie hem ghetre-
wicheydt ende onderdaenicheydt / dat
en-boden dat hy den hertogh Guilielm
ende andere Edellieden vānt lande
sijn ghediensticheydt soude verwillicheyden
Den vascen Paus Petrus Leonis was
seer bly om dat hy een plaetse ghebonden
hadde

Belooft
ghetrou-
wicheydt
aen Pe-
trus Leo-
nis.

haddebaer hy sijn fen yn ende quaetheyt
 soude connen verbruyden ende wt-spou-
 ten; daerom heeft hy aen Gerardom h
 t legatschap ghegeven en tot hulpe den
 Cardinael Gilo die alleen met Petrus
 Portuenis bande Romeynen hem waes
 ren aenhanghende; hier dooz is Gerar-
 dus seer stout ghetworden / denckende op
 dese maniere bracke te nemen. Hy heeft
 sijnen af-scheydt van Petrus Leonis ghe-
 nomen ende is met seer grooten staet in
 Aquitaniem ghecomen / ouer de straete
 publiceek ghemytert gaende / dat hy noyt
 te vozen ghedaen hadde om alsoo meer-
 dere auchtziteydt te hebben.

Den waerachtigen Paus Innocentius
 verstaen hebbende dat Gerardus de heyl-
 ige kercke meder-spannich ghetwoz-
 den was / heft BERNARDVM ende Ios-
 lenum Bisschop van Suesionem naer
 Poincriers ghesonden om den graef ende
 Gerardum te spreken. Gerardus die dooz
 veel ghelt ende senynighe beloften het
 bert van den graef ghewonnen had-
 de / heeft in haer tegen-woordicheydt on-
 beschaemelijck tegen de h. Kercke ghe-
 blasphemeeet / de belofde onderdaent-
 cheydt aen Innocentio af-ghegaen; seg-
 gende Petrum Leonis Paus te wesen en-
 de die hem niet onderdaenich en waer-
 de / met groote dolinghe ende dwaesheyt
 he-

Petrus
 Leonis
 is daerom
 seer veer
 blijdt.

Den Bis-
 schop cōt
 vvederō
 in Aquit-
 anien.

Bernar-
 dus vort
 ghesondē
 om den
 Hertoch
 ende Bis-
 schop te
 gaen
 spreken.

behangen; hier door ist gheschiedt dat de
Cleresije openbaerelijck de Christenen
hebben vervolght.

CAPITTEL XVI.

Hoe de quaet-doenders der H.
Kercke ghestrafft vvorden ende
BERNARDVS gheroepen om
de tyvedrachticheydt te stil-
len.

EEr dese vervolginghe noch kenbaer
was ende haer goddeloos booznemen
int werck gestelt / hadde BERNARDVS
in haer Kercke Misse gelesen / ende naer
dat BERNARDVS daer wt ghegaen
was / heeft den Deken vande Kercke
den Autaer daer BERNARDVS aen
Misse ghelesen hadde / afghebro-
ken.
maer dit quaet feyt en is niet ongestraft
ghebleven / cozten tijdt hier naer de vzaek
Godts gheboelende: want sijn huys sagh
hy vol duyvelen roepende dat sy hem de
ketle wilden indouwen / eyschende van
de omstaenders een mesken om in sijn
kele te steken ende den duyvel wt te tre-
ken; maer den duyvel (aen wten hy ouer-
ghegeben was) heeft hem met dese woop-
den den hals omghevoonghen ende de

Naer
e'vertreck
van Ber-
nardus
vvort de
Autaer
afghebro-
ken.

De straf-
fe der
quaet-
doenders

sele inden afgront der helle ghesmeten.
Den Aertspriester van Poinctiers die
de Synodale vergaedinghe van Petrus
Leonis vercondicht hadde / is in haer
teghen-woordicheydt vanden duyvel
beseten ghetworden.

Als BERNARDVS van daer betroc-
ken was / soo is den Bisschop van Poin-
tiers met name Guilielmus een man seer
Catholijck / deucht-rijck / Godt-bruch-
tich ende stant-bastich vooz de H. Kere-
ke / dooz Gerardus den legaet van Petrus
Leonis ende den Cardinael Gilo synen
helper veriaeght / om dat hy Petrum Leo-
nis vooz Paus niet kennen en wilde / hier
mede was den Hertogh van Aquitanien
wel te vreden / want daer waeren noch
andere redenen om de welke den Her-
toch op hem ghestoozt was / soo dat hy
alle occasie socht om desen treffelijcken
man te vertaegen ende verstootten. Naer
dat hy veriaeght was hebben Gerardus
ende den Hertogh goet ghebonden ter-
stont tot Poinctiers enen Bisschop naer
haeren sin te stellen / hier toe hebben sy
enen eerghierighen mensch ghebonden /
seer Edel van af-comste maer ketters:
desen heeft hy Bisschop ghemaect daer
hy nochtans gheen macht toe en hadde.
Van ghelijcken heeft hy gedaen met den
Bisschop van Limoges in wiens plaetse
hy

Den Bis-
schop vā
Poin-
tiers
y voort
ver-
iaeght.

Daer
y voort ee-
nen val-
schen
Bisschop
in plaetse
zestelt.

hy ghestelt heeft Raualsom eenen
schen Bisschop / die de vzaecke Gode
haest gheboelt heeft / want cozts
naer / rijdende / is hy van t' peerde
herffenen inde kele gheballen ende alse
gestorben. Dese saeken sijn te hoorzen ghe
comen aen den seer lof-tweerdighen
Gaufredus Bisschop van Chartres / die
van den waerachtighen Paus Innocen-
tius het legaetschap van Aquitanien ge-
kregghen hadde / hy is seer bedroeft ghe-
weest naer dat hy dit verstaen heeft / ende
om t' perijckel vande H. Kercke op die
plaetse te boorzcomen / heeft alle affair
achter ghestelt / en is naer Clavaux
BERNARDVM ghereyft / sich biddende
in dese occasie de H. Kercke te willen ver-
staen ende sulcken grooten quere
roepen. BERNARDVS is te vreden
gheweest / maer sepde dat hy eerst naer
Engelant by Hannetum (een stad al-
daer ghelegen) moeste reysen / alwaer de
Gravin Ermengardis een plaetse
sijn Keltgiefusen hadde gegeven om dat
een Clooster op-te-houtwen.

Den
vvaerach-
tigghen
Bisschop
vā Char-
res hoort
dese sa-
ken.

Hy reyft
naer Cla-
raux
by Ber-
nardus.

CAPITTEL XVII.

Hoe BERNARDVS naer Eng-
landt reyft ende aldaer een
groot mirakel doet.

GAufredus is verblift ghetweest inden
grootē puer van BERNARDVS
ende met hem naer Enghelant tot
Dannetū gereyft. In dat lant was / eene
ellendighe vrouwe / die van eenen wel-
berighen duyvel gequelt wtert ende haer
snachts ghebruyckten by haeren man
int bedde liggende. Haeren man was
eenen cloecken soldaet / maer en wiste
van desen goddeloosen handel niet. Ses
jaeren lanck hadde dit gheduert / datter
niemant af en wiste; in t'sevenste iaer is
sp in haer seluen beschaemt ende ver-
baert gheworden / soo om de vuylicheydt /
als de vzeese Godts door wiens ozdeel
sp alle oogemblicken vzesden verdoemt
te worden. Sp neemt haer toelucht tot
den priester ende biecht haere sonden;
sp reyft naer de heylighe plaetsen ende
aenroept de heyligen maer gheen bichte /
gheen bidden / geen aelmoessen en helpen /
dan daeghelijck (ghelijck te vozen)
werde sp vanden duyvel ghequelt : het
II 4 fept

Bernar-
dus reyft
naer En-
gelandt.

Een
vrouwe
van den
duyvel
gequelt.

Sy biecht
haere
sonden.

T'en
helpe
niet.

Sy voort
van haer
ren man
verlaetē.

feyt heeft soo lanck gheduert dat ten le-
sten publiceek gheworden is / en haeren
echeighen man dit hoozende heeft haer
verlaeten.

Bernar-
dus comt
in die
stadt.

Hier-en-tusschen was BERNARDVS
met sijn gheselschap tot dier plaetse ghe-
comen / d'welck dese ellendiche vrouwe
berstaende / heeft haer selven schuddende
ende bebende booz sijn boeten ghetwo-
pen; sy heeft met overbloedighe traen-

Sy comt
by Ber-
nardus.

nen / hem haer groutwelijck feyt te kennen
ghegeven / seggende dat den raedt haer
bicht-Daderx niet en holpe / sy voegde

den daer sy dat van haeren by-slaep
haer seer straffelijck verboden was by

BERNARDVM te comen / want dat het
haer niet haeren en soude / ende als

BERNARDVS vertroocken sal wesen / sal
haeren beminder / haeren verbolgen

Wort vā
hem ver-
troost.

worden. Den man Godts met groote
verduldicheyde de vrouwe ghehoort heb-
bende / heeft haer met veele soete wo-
den vertroost / dat sy haer op den heere

betrouwen soude / ende belovende de hul-
pe Godts / gheseyt / dat sy sanderdaghe
soude wederom comen. Hier mede is sy

Des
nachs
voort sy
wederom
gequelt.

naer hups ghegaen. Als sy nu te bedde
ghelegen was / heeft sy van haeren he-
schen minion straffe dreyghementen en

de blasphemien gheleden / die sy sm-
gens aen BERNARDVS vertelt heeft

wact

maer op hy haer heeft gheantwoorde:
 Beemt desen stock ende leyt hem t'abont
 nissens u in t'bedde / kan uwen min on
 dan pet uyt-rechten dat hy het doer. Als
 den dagh ten eynde was / is sy slaepen
 ghegaen met den stock nissens haer sude/
 ende maeckende het tecken des heylighen
 Cruys. Desen helschen vzyer is op syn
 ghesetten tijdt wederom comen / maer en
 dersden noch inde camer noch tot syn ge-
 woonelijck werck comen / haer van vers
 seer grouwelijck vzeughende / naer 't ver-
 treck van BERNARDVS seer te straffen.
 Hier-en-tussche heeft BERNARDVS van
 den Bisschop der stadt bereyscht dat hy
 ghebieden soude teghen den toecomenden
 Sondagh allen de Bozghers inde Ker-
 ke te comen met ghetwijde keersen. Allen
 binwoonders waeren van dit nieuwe ge-
 boht verwondert / ende als den Son-
 dagh ghecomen was / is een-iegdelijck
 inde Kercke ghecomen / om te sien watter
 gheschieden soude : BERNARDVS is
 inde Kercke ghecomen vergheselschapt
 met twee Bisschoppen / den eenen van
 Chartres in Franckrijck / den anderen
 van Rannetum in Engelandt; hier
 heeft haer dese ellendighe vrouwe dock
 laeten binden. Onder de Misse heeft
 BERNARDVS aen de Bisschoppen ende
 allen d'ander volck bevolen dat sy haer
 ghe-

Sy volghe den raet van Bernardus.

Sy vvoert ghe-dreyghe vanden duyvel.

'T ghe-bodt door den Bifschop gedaen.

Bernardus comt in de Kercke ende de vrouwe oock.

Hy ver-
vloecht
den duy-
vel.

De vrou-
we voort
verloft.

ghetwijde keersē inde handt souden
men / d'welck ghedaen zijnde / heeft de
ghehoorde stouticheydt des dupuels een
een-iegheelijck kenbaer ghemaect / ende
alle de groue fauten die hy tighen sijn
nature ghedaen hadde / herfelt ende
bloecht / inden Naem CHRISTI hem
straffelijck verbiedende de gemeynschap
met dese vrouwe ende oock alle andere.
Hier naer heeft hy sijnē ghetwijde keersē
uyt-gheblaesen / ende aldus is de mach-
deg dupuels ghebzoken / de vrouwe naer
de biechte communicerende / die naer
hups is ghegaen / ende noyt van desen
hbandt yet meer vernomen heeft / so
dat hy outwederopelijck wegh-gheloo-
pen is.

CAPITTEL XVIII.

Hoe BERNARDVS van Engeland
naer Vranckrijk reyft, ende van
den Paus Innocentius by den
Graef van Aquitanien ghesonden
vvort.

Naer dat dit Goddelijck werck
bzocht was / ende hy sijnē affair
met de Gravinne Ermengardis af-
daen hadde / is hy met Gaufridus we-
te sijn

rom in Franckrijck naer Aquitanien
ghereyft. Ter wijlen dat BERNARDVS Gerardus
op dese reyse was/ heeft Gerardus den val-
gaet vanden valschen Paus Petrus Leo- schen Le-
nis 't Aertsbisdom van Bourdeaux inge- gaet be-
nomen/ ende sich meester ghemaectt der rooft de
kerckelijcke goederen van Bourdeaux en- Kercken.
de Engolesme. Maer naer dat hem het De Edel-
geldt begonst te ghebrecken door 't welck mannen
hy beele om ghekocht ende d'ooghen upt- ende
ghesteken hadde / zijn dese blinde om- Princen
ghekochte (de saecke wel rijpelyck onder- vallens
socht hebbende) siende gheworden/ niet Gerardus
derbende meer sulcken onrecht beerdighe dum af.
saecke beschermen/ soo dat een-teghelijck
Gerardus begonste af te wijcken / ende
hem den bystant der Princen te mancke-
ren. Hy kreegh groot achterdencken/ Gerardus
verskerende synen persoon op stercke neemt de
plaatsen/ ende de openbaere vergaderin- vluchte-
ghe bliedende.

't ghene te hozen gheseyt is/ moet men
hier in 't kort verhaelen. Als men eerst
begonste te hozen dat Gerardus de heyl-
ghe kercke wederspennigh gheworden
was/ soo heeft den waerachtighen Paus
Innocentius (die alsdoen in Franckrijck Bernar-
was) BERNARDVM ende Ioslenum dus reyft
Bisschop van Soissons naer Poictiers door be-
ghesonden om den Graef ende Gerardum vel van-
te spreken. Als sy tot Poictiers gheco- den Paus
men quitantē. naer A-

men waeren / zijn zy naer 't Hoff banden

Graef ghegaen om audientie te hebben.

Vereyscht
audientie
by den
Graef.

't wierdt den Graef gebootschapt doo-

seer treffelijcke Edellieden die van sin-

beste vrienden waeren / dat BERNARD

DVS den Abt van Clarevaux / den Bis-

schop van Chalons / met andere Bis-

schoppen ende veele treffelijcke religieu-

sen audientie berepschten / om het qua-

upt te roepen ende de H. Kercke tot stilte

te brengen; ende 't is den Graef ghe-

raeden aen sulcken treffelijcke mannen

gheen audientie te weygheren / want dat

het koste gheschieden / haer ghehoort heb-

bende / 't selve soude licht wesen 't ghe-

nu swaer dochte te zijn / ende 't ghene om

moghelijck scheen te wesen / op eenen o-

ghenblick moghelijck soude worden.

De Graef
gheeft
hem au-
dientie.

Als sy nu by den Graef waeren ghe-

comen (dit is gheschiedt in 't Jaer ons

Heeren 1135.) d'eerste saecke daer sy al

ghesproken hebben / is ghetweest van de

twedrachticheydt der H. Kercke ende

hertneckicheydt der Schismatijcken dat

heel Aquitanten mede belmet was / met

veele woorden ende redenen hebben

den Graef onderricht datter maer een

Hy stelt
den Graef
sijn doo-
linghe
voor.

H. Kercke en was / ende al datter buyten

blijft moet nootsakelijck verlozen gaen

sy hebben hem booz-ghehouden de eren-

pelen van Dathan ende Abiron die om

straffe der Schismatijcken lebendigh in-
de aerde zijn ghesoncken. Dese ghewich-
tighe redenen ghehoort hebbende / heeft
gheantmoort dat hy wel wilde staen on-
der de ghehoorzaemheydt van Innocen-
tius, maer gheensins weder-roepen de
Bisschoppen / die hy nu upt haere stoelen
hadde ghestooten ende verjaeght.

De here-
necki-
cheyde
vanden
Graef.

CAPITTEL XIX.

Hoe BERNARDVS den Graef van
Aquitaniën met naem Guiliel-
mus bekeert.

Næc dat dese lof-waerdighe mannen
met groote ghewichtighe reden den
Graef sochten te beweghen / ende siende
dat sy niet en konden upt-wercken; soo
heeft BERNARDVS stercker wapenen
byder handt ghenomen / ende is ghegaen
naer de Kercke om Misse te lesen / daer
den Graef dock wilde innercomen / maer
moeste bukten de deure blöben staen;
naer de consecratie heeft BERNARDVS
het Alderheylighste Lichaem ons Hee-
ren IESV CHRISTI op de Patene ghestelt /
ende onsteken zijnde meer als met eenen
menschelijcken yver / is hy vanden Au-
taer met een bierich aensicht / blackende
oghen / niet biddende maer dzepphende
ups

Bernar-
dus ghe-
bruyckt
een an-
dere re-
medie.
Hy leest
Misse.

Hy nees
de H.
Hostie
op de
Patene

Gaet daer uyt de Kercke vooz de poozte ghegaen
 mede daer den Graef stont / die hy met seer
 bnyten de grouwelijcke woorden heeft aenghegaen /
 Kercke. seggende: Wy hebben u ghebeden / ende
 Spreekt ghy ons versmaert / siet / hier comt tot u
 de Graef den Sone Gods die het Hoofst ende Heer
 aen. der H. Kercke is / uwen Rechter die ghy
 verbolght is hier teghentwoozdigh / in
 wiens Naem alle knien buyghen bande
 hemelen / aerde / ende helle. Hier is te
 ghentwoozdigh uwen Rechter / in wiens
 handen u siele comen sal; sulde hem oock
 versmaerden? D'omstaenders weenende
 ende biddende verwachten den uyt-
 ganck. Den Graef stende BERNAR-
 DVM straffelijck voozt-gaen / ende 't heyligh
 Dē Graef vult in onmacht. ligh Lichaem CHRISTI in sijn handen /
 is soo verbaestende verbaert gheweest /
 dat hy al bebende ende de lidtmaeten
 haer beghebende / is ter aerde gheballen
 soo seer uyt sijnen mont schuyvende dat
 hy niet een woort en koste spreken ofte
 yemant aensien: de Edelmans die hy
 hem waeren hebben hem op-ghehest /
 maer dooz te grooten alteratie is hy waerom
 derom ter aerde gheballen: BERNAR-
 dus DVS heeft hem met de voeten ghestooten
 spreekt ghebiedende hem op te staen ende Gods
 hem stou- sententie te hoorzen / seggende: Den Bis-
 relijk schop van Poictiers die ghy verstootten
 aen. hebt is hier teghentwoozdigh / versoent u
 met

met hem / herstelt hem in sijn plaetse /
 allen de oneenighe van u Dozsendem
 bertwillicht tot eendzachticheydt / ende
 begheeft u onder de ghehoorzsaemheyt
 des waerachtighen Paus Innocentij :

Den Graef alle dese woorden aen-hoo- Dē Graef
 rende ende verwonnen wesende dooz de vvoirt be-
 machticheyt des Heylighs Geests ende keert.
 tighenwoordicheydt sijns Scheppers /
 en derfde noch en koste niet spreken / maer
 heeft den Bisschop onthelst en met blij-
 schap der gheheele Gemeente inde ou-
 de plaetse ghestelt. Hier naer heeft BER- Bernar-
 NARDVS met meerdere ghemeenschap du ver-
 den Graef aenghesproken ende gheseyt / maent
 dat hy sulcken ongoddeloose wercken hem sot-
 niet meer doen en soude / om de gram- telijck.
 schap Gods niet meer boozt-aen te ver-
 trecken / ende den ghesloten peys niet te
 spreken.

CAPITTEL XX.

De doot van Gerardus, ende hoe
 BERNARDVS hem tot de eeni-
 cheydt vertreckt.

N Aer dat den peys in Aquitanen ge-
 sloten was ende een-iegghelijck hem
 begheben hadde onder de ghehoorzsaem-
 heyt des Paus Innocentij, is Gerardus
 den

Gerardus
sterft su-
btilijck.

1570

2d 307

1170

Sijn li-
chaem
vortont-
graven.

Sijne
vrienden
vorden
ver-
jaeght.

Bernar-
dustreckt
naer Cla-
revaux.

Begheeft
hem tot
eeni-
cheydt.

den Legaet vanden valschen Paus Pe-
trus Leonis, algen half-sterckigh in sijn
quaet gheleben: maer niet lanck hier
naer is de straffe Godts over hem gheco-
men want met een onberstennighe doot
sonder bichte of eenich berouwt der sonde
is hy gestraft / en sijn lichaem leelijck op
gestwollē smozghens in't bedde gebondt /
en wiert van sijne neven (die hy met hoo-
ghe kerckelijcke ampten voozsten hadde)
in een sekere kercke begraven / maer den
treffelijcken man Gaufridus Bisschop
van Chartres ende legaet des waerach-
tigen Apostoliken stoel / heeft 't selue daer
naer doen ontacben ende op een ander
plaetse werpen / iae de selue neven de
kerckelijcke ampten afghenomen / ver-
jaeght ende sijn gantsch gheslacht in bal-
linckschap ghedzeven.

Dit groote gheschil te neder-ghelept
sijnde is BERNARDVS naer Clare
vaux ver trocken / die van sijne Religiou-
sen seer blijtich onthaelt wiert / Godt be-
danckende / die d'ootmoedicheydt sijn
dienaers in Aquitanien verheben hadde
BERNARDVS nu tot ruste ghe-
tomen sijnde heeft sich seluen ver trocken
in eenicheydt om sijne siele gheestelijck
voedisel te gheuen / niet beter hier toe
selben voorbeldende als de lof-sanghen
van Salomon daer de gheestelijcke
haeren

haeren Bzupdegom mede bereert. Hy
 oberpeyst ende bezschyckt dat den Bzup-
 degom schoonder van ghedaente is als
 allen de kinderen der menschen / uyt
 wiens aenschyn de Enghelen ghenuchte
 scheypen / een bzupnette Bzupdt beminc
 heeft / vande Sonne gheberft / ende soo
 hoochelijck verheben / dat hy haer noemt
 seer schoon te wesen ende sonder eenighe
 vleckte. Hy verwondert hem daer-en-bo-
 ven dat dese Bzupdt dooz liefde bes-
 wijckt ende ondersoectt neerstelijck wat
 het is booz een liefde / wiens kussen soeter
 sijn als wijn / naer de welcke (ghepzoest
 hebbende) de siele soo seer verlangt: en-
 de naerdemael dat den Bzupdegom
 met sulckenen grooten lof de Bzupdt
 verheft / soo en gheeft hy haer nochtans
 gheen vol contentement / want ghesocht
 sijnde en wort hy ondertusschen niet ghe-
 bonden / ende naer lanck soecken ghebon-
 den sijnde / wort vast ghehouden op dat
 hy niet en soude blieden. Langhen tijdt
 heeft BERNARDVS in dese ende dierge-
 lijcke contemplatien ghebleben / daer me-
 de sijn siele spijfende. Hoe verscheyden hy
 dese liefelijcke lof-sanghen heeft uyt-ge-
 leyt / ende soo booz sich selben als ons
 profijt ghedaen / kan een-iegelijck ghe-
 noechsaem bemercken / die daer af sijne
 schriften ghelesen heeft.

Contem-
 pleert op
 De Can-
 tica Can-
 ticorum.

De vvon-
 dere ma-
 niere vā-
 de Bruy-
 degom
 ende
 Bruyde.

Bernar-
 dus spijft
 met dese
 contem-
 plation
 sijn siele.

CAPITTEL XXI.

Hoe BERNARDVS nu in sijn ruste zijnde, vvederom naer Roomen ontboden vvort , ende de schoone vermaeninghe die hy sijne Religieusen gheeft voor sijn vertreck.

ALs BERNARDVS nu sommighen tijdt besich hadde gheweest met den Gheestelijcken Bzupdegom ende Bzupde te spreken / in't uyt-leggen der liefelijcke Lof-sanghen diemen noemt Cantica Canticorum, soo heeft hy tijdinghe van Roomen banden Paus Innocentius ende de Cardinaelen ghekreghen / om terstont naer Roomen te comen / ende de Kercke behulpsaem te wesen. Hy heeft sijn selve so seer verexcuseert als hy kost / mides dien hy nu tot stilte ende ruste comen was ; maer siende dat sijne excusen niet en holpen / ende dat den noot der Kercke seer groot was / noch sijn selven niet wel verexcuseeren en kost / heeft ten lesten gheantwoort dat hy de reyse aenbeerden soude : maer eer hy van Claubaux vertroock / heeft hy sijne beminde Religieusen t' saemen gheroepen / ende

Bernardus vvort tot Roomen ontboden. Excuseert hem, maer te ver-gheefs.

tupter herten suchtende / gheseyt: **Ghy-**
 lieden siet ende hoorz daghelijck wat een
 schadelijcke verbolginghe de **H. Kercke**
 onderstaet / t fengjn van Petrus Leonis dat
 uyt Italien ende Aquitanien verdwonen
 is / heeft tot andere plaetsen sich ver-
 thoont / de booz-staenders des Schisma
 deser landen zjn altesaemen verdruct: **Hoe de**
 de meeste des Roomsche Edel-lieden en-
 de ghelovighe volghen Innocentium, die
 nochtang de ingedthepdt Petri Leonis
 ende sinder aenhanghers vreesende / en
 verben in't openbaer niet belijden dat
 Innocentius den waerachtighen Paus
 is: want Petrus Leonis heeft veele we-
 derspannighe menschen met ghelddt ver-
 willight / ende haer Casteelen ende ster-
 ke plaetsen tot sijn gherief / teghen die
 boosch volck vesteert noch enen crjgh;
 dooz u lieden ghebeden ende lof-sanghen
 sal Jericho vallen / ende ophessende met
 Moyses u handen tot Godt / sal den ver-
 wanner Amalech de vluchte nemen; Io-
 sue beght / ende op dat sijn victorie dooz
 de lenghde des daeghs te grooter soude
 wesen / heeft soo seer niet ghebeden als
 ghecommandeert dat de Sonne blijven
 staen soude. Ter wijlen wy bechten /
 brenght ghy-lieden onderstandt / ende
 met ootmoedighe herten / vereyscht de
 Godelijcke hulpe. Doet 't ghene dat

De ver-
 maenin-
 ghe die
 hy sijne
 Religieu-
 sen geeft.

Hoe de
 saecke vā
 Petrus
 Leonis
 tot Roo-
 mē staet.

Vermaē
 haer tot
 bidden.

Schoone
vermae-
ninghe
voor een-
igelijck
om nie-
mande te
oordeele.

ghy-lieden doet / ende blijft staen daer
ghy-lieden staet / ende al ist dat ghy-lie-
den gheen knaginghe van conscientie en
hebt / en oordeelt daerom niet dat ghy-
lieden rechtbeerdigh zyt; want Godt
alleen die hy rechtbeerdicht / oordeelt hy /
ende aen den alderbolmaecksten is het
strenghe oordeel Godts onbekent. En
acht het oordeel der menschen niet veel /
noch u eyghen ende eens anders oordeel
voor goet houdende / maer staet soo onder
de vreesse Godts / dat ghy-lieden noch
dooz yemant te oordeelen verheben en
wozt / noch een anders oordeel achtende /
u begheeft tot spottinge / maer acht u
altijdt voor onbequaeme dienaeren. Ick
moete gaen daer my d'ootmoedicheydt
roept / ende de bewaerensse van u lieden
met dit huys bebele ick Godt / op
wiens barmherticheydt hetrouwende /
desen arbejdt aen-neme.

CAPITTEL XXII.

Hoe BERNARDVS naer Roomen
reyst, ende veele vande aen-han-
gers van Petrus Leonis veruuint.

Bernar-
dus reyst
naer Roo-
men,

NMer dat BERNARDVS het bobel
schreuen vermaen ghedaen hadde
is met groote dwoefhejdt sijnder kel-
griusen

geusen van hunlieden ghescheyden/ende heeft hem op de repse begheben: onderweggen in alle steden ende plaetsen is hy met alle eerbiedicheydt ontfanghen ende ten lesten tot Roomen ghecomen: van wiens comste sooden Paus als de Cardinaelen zijn seer verbljdt ghetweest. Sy hebben hem verhaelt in wat ghesteltnisse d'affairen der H. Kercke waeren; ende als hy allen de ghelegghentheytwiste/ heeft de saecke in't werck ghelept/ ende begonst met ootmoedicheydt infor- matie te nemen vande aenhanghers van Petrus Leonis, vzaegghende wat macht sy hadden / hoe haere beschermers ghesint waeren/oft sy door doolinghe oft quaetheydt berlept waeren/ door de welke sy soo grooten misdaet berlengghden ende beschermden. BERNARDVS heeft dese saecke soo ondersocht / dat hy ten lesten in't heymelijck uyt sekere vzienden van Petrus Leonis verstaen heeft/ dat Petrus Leonis bekenden sijn schulde ende misdaet / maer sijn selven niet en dorste ten onder geben / om gheen eeuwighe schande te lijden ende verjaeght te worden / ende hadde lieber onder den deck-mantel van zeeghbaerheypdt in dusdanighen verdoemelijcken staet te blijben / als met schande verjaeght te worden. BERNARDVS ondervzaegghden de vzienden van Petrus,

De gele-
gentheyt
der saeke
vort
hem uyr-
gheleyt.

Hy ont-
der-
vraeght
de aen-
hanghers
van Pe-
trus.

Hē vvor-
den de se-
creten
vā Petrus
veropen-
baert.

Bernardus geeft
haer stercke
reden.

en dede groote neersticheyt om de selbe te
winnen: sommighe van dese antwoor-
den hem: Ist dat wy den Heer ende hooft
onser familie af-ballen oft verlaeten/
ons respect ende reputatie sal by een-
ghelijck verlozen zyn; sommighe door
den eedt ende ghetrouwicheyt aen Petrus
belooft/ontschuldighden haere boosheyt.

BERNARDVS antwoorzen haer/
dat sulcken ongoddeloose t'saerren-span-
ninghe/door de Wetten ende Apostolijc-
ke instellinghen verboden waeren / noch
met eenighen eedt versterckt oft be-
sticht kosten worden / ende dat de waer-

De aen-
hangers
vā Petrus
vworden
door Ber-
nardus
bekeert.

heydt der H. Sacramenten aen de leu-
genen gheenen onderstandt noch koste
noch mochte doen / seggende dwaese te
wesen die meynen dat een ongoddeloose
saecke met eedt. can bebesticht worden.

De aenhanghers van Petrus Leonis dese
ende dierghelijcke propoosten ghehoort
hebbende / begonsten allenstiens haeren
meester ende Heer te verlaeten / soo dat hy
den moet begonst te laeten sincken / siende
sijn beschermers daghelijck vermindere-
ren / ende die van Innocentius vermeer-
deren. De geldt-kas van Petrus was

Den
pracht
vā Petrus
verflapt.

upt ende leegh / den treyn der Hovel-
ghen verflapten / 't meeste sijnder die
naeren verflapten / de tafel-gasten bleuen
achter / sijn costelijcke spijzen verander-

den in ghemeyne / den huyfraet verou-
derden / sijn goederen wierden met schul-
den belast / soo dat sijnen prachte ghelijck
sneeuw berginck.

CAPITTEL XXIII.

Hoe den Koninck van Sicilien
BERNARDVM ontbiedt om te
hooren disputeren van 't Schisma,
ende hoe BERNARDVS hem
voorseyt den slach te verliefen.

TErnijlen dat BERNARDVS tot
Roomen met dese saeke besich was /
heeft den Koninck van Sicilien Roge- Rogerius
rius (die alleen van allen de Koninghen seynt om
de onderdaenicheydt aen Innocentius gheleerde
niet en wilde beloben) eenen legget by mannen
Innocentius naer Roomen gesonden om naer
te segghen dat hy sijnen Cancellier met Roomen.
den Abt van Clarebaux naer Sicilien
sejnden soude / ende Petrus Leonis van
sijnen' weghen Petrus Pisanus. Den
Koninck heeft dit ghedaen tot bedroggh / De dob-
want hy hadde ghehoort dat Petrus belheydt
Pisanus een seer gheleert ende mel- van Ro-
kende man was / die sijns ghelijck niet gerius,
en hadde van erbaerentheydt inde wet-
ten ende Apostolijcke constitutien / mey-
nende

Bernardus met
d'andere
comen in
Sicilien.

Den Koninck is
in't legher.

Bernardus voor-
sagt den
Koninck
dat hy
den slach
sal ver-
liesen.

Vermaect
den raedt
van Ber-
nardus.

nende in't openbaer dooz desen welspre-
kenden man/de eenvoudicheyt des Abte
van Clarabaux te verdzucken ende doo-
de craght der woorden met ghetrich-
ticheydt der reden te doen stopghen. Al-
le beyde de booznoemde partijen sijn
naer Sicilten vertrocken ende tot Sa-
lernum ghecomen; maer de vzaecker
Godts heeft het onsaeltich dreyghement
van sulcken misdaet boozcomen / want
den selfsten Koninck was met eenen on-
tallijcken legher te velde ghecomen te-
ghen den Hertoch Rannulphus, maer den
Hertoch quam hem onbersteng aen ta-
sten/d'welck den Koninck siende / heeft
terstont de blucht ghenomen / en sijn
volck is vanden Hertogh verbolghet
verslaegen en overwonnen. Dit hadde
BERNARDVS aen den Koninck boop-
seft: want den eersten die van dese ghe-
deputeerde in Sicilien is gecomen / heeft
BERNARDVS gheweest / die den Kon-
inck inden legher heeft ghevonden ende
den slach sommighe daeghen op-gehou-
den / seggende: Heer Koninck ist saeken
dat ghy u tot slaen begheeft ghy sul-
overwonnen ende met confusie wegh-
gaen. Hier om heeft den Koninck som-
mige daegen den slach wtgesteld / maer
nae datter meer volck by hem comen
was betrouwende op sijn menicheyt ende
sterckte

sterckte heeft BERNARDVS niet meer
 willen hoozen / die van daer ghegaen is
 by den Hertoch Rannulphus ende sijne
 soldaten / die vermaenende om cloeckes-
 lijk te bechten ende beloofden haer de
 victorie. BERNARDVS en was soo haest Den Ko-
 in't naeste dozp niet verrocken om te ninck
 bidden of daer wtert gerucht van bluch. verliest
 tende volck ghehoort / want den Koninck de slach.
 van Sicilien was verflaeghen ende den
 Hertoch Rannulphus verbolghden hem;
 een bande iteltgheusen die met den H.
 man waeren hoorzen dit ende is op be
 straet ghegaen / daer eenen soldaet quam
 ghelopen / die hy braegghden watter te
 doen was / hy antwoozden (ghestudeert
 hebbende) Ick heb den ongoddelijken psal. 36.
 sien verheven ende opghevoert met de Ce-
 derboomen van Libanus, ende ick ghinck
 voor by, en siet hy en was niet. Terstondt De Her-
 daer naer is den Hertogh ghebolght die togh Ra-
 siende den Religieus / is van't peerdt ge- nulphus
 schreden / den seluen te boet gheballen bedanckt
 en geseet; ick bedanck Godt en sijnen ge- Bernardus van
 trouwen dienaer door wiens vast geloof sijn ghe-
 ende niet mijne heyr-cracht dese victorie beden,
 become / hier mede wederom te peerdt vvaer
 springhende / veruolghden sijn victorie door hy
 ende vbanden. den slach
 ghevon-
 ne heeft.

CAPITTEL XXIV.

Hoe Rogerius den Coninck beyde
de voor-noemde partijen verga-
dert, ende Petrus Pisanus van
BERNARDVS over-vvonne
vvort.

A List saeken dat den Coninck Ro-
gerius dooz de straffe des Heerenen
de gebeden van BERNARDVS de neder-
laeghe ghekregghen hadde / nochtans
is sijne hochmoedicheydt niet vernedert /
noch sijne hert-neckicheydt niet
versoet; want naer de nederlaeghe de
blijfschap ghebeynsende ende t'Coninck
ciraet aendoende / heeft beyde de voor-
noemde partijen doen vergaederen Pe-
trum Pisanum vastelijck onder-ticht
met veele beloften ende gauen bereect en
d'eerste wispzaeke der saecke doen heb-
ben.

Petrus Pisanus
seet sijne
zedenen.
D'eerste dat Petrus Pisanus neerstelijck
bebesticht / is sijns meesters wettelijcke
verkiezinghe tot t'Pausdom / sijn
woozden met veele rechten ende wetten
beclendende; maer BERNARDVS
wetende dat t'rijck des hemels niet met
woozden te becomen is / die heeft hem

gheantwoort ende gheset: t' is my be-
kendt Perre/dat gy eenen man van groo-
te gheleertheydt ende toenemende wijs-
heydt sijt / och dat ghy die in eerlijcker
affairen te werck steldē eñ een rechtbeer-
diger saeke daer mede beschermde/sonder
t'wysel u ghetwichtighe reden en sonde-
gheen twelzprekentheydt connen her-leg-
ghen. Wy die boeren sijn/meer in spitten
en spaeyen als eenighe redene wt te-
boeren/gheoeffent (dat het d'eere Godts
niet en bereyschten)souden stil-synghen;
maer nu de liefde d'winght ons te spre-
ken/want den rock des Heeren die noch
hepdenen/noch Joden inden tempel heb-
ben derben scheuren/wozt nu dooz'toe-
staen van Petrus Leonis ghescheurt ende
bernielt. Een gheloof isser/eenen heere/
en doopsel / wy en kennen gheen twee
heeren/twee gheloooben/noch twee doop-
sels. Om van oudts te beghinnen; ten
tijde van delubie isser maereen arcke ge-
weest / daer in sijn acht sielen (al de rest
vergaende) oncomen/en al die kuyten
d'arcke waeren / vergaen. Niemant en
twyffelt oft dese arcke is een waerach-
tich hoorbeldt der h. Kercke: de andere
arcke is onlanckx ghetimmert eñ aen-
ghesien darter twee sijn/ isser een onhoo-
delich/ d'arcke die Petrus Leonis stiert / soo
van Godt is/soo ist nootsaekelijck dat
d'arcke

Bernar-
dus ant-
vvoert
hem.

Nota.
een
schoon
vermaen
tegen de
kettens.

III

9

d'arcke die Innocentius stiert / bergaende ende verdzinckt / aldus vergaende Kercke inden oosten / westen / Franckrijck ende Duytslande / sal Hispanien / Engellandt ende de rijken der Saracijnen in diepste bande Zee verdzincken; de Orde van Carmaliten / Carthusien / Cluniacum / Groot-bergh / Cisterciën / Premontrept ende andere ontalliche Godsdienaeren ende verscheyden bergaenderinghen te niet gaen / de Bisschoppen / Abten / Prelaeten ende andere gheestelike ouerheyt van geender macht wesen sal dan Rogerius alleen betwoonen d'arcke van Petrus, wi sluytende alle d'andere Koninghen / Princen / Graven ende alleen saeltich wesen / verce sy van daer dat de religie der gantsche wereldt vergaen soude ende de eergheuecheydt van Petrus Leonis (wiens boeke leuen een-teghelijck bekend is) t'hem rijck soude besitten. Dese weghe spolkende redenen sijn van sulcken gemichticheyt getweest / dat de geheel vergaederinge leven ende saecke van Petrus Leonis beroept heeft.

Door dit vermaen vort de vergaederinge bekeert.

Petrus Pisanus belooft onderdanch te wesen aen Innocentius.

BERNARDVS opstaende heeft Petrum Pisanum metter handt ghenomen op-gheheft ende gheset: ghelooft my / sullen in een sekerder arcke gaen / ende ghelijck hy lanck boordacht hadde /

een saelighe onderwysinghe ghegheuen/
waer dooz / met de gratie Godts tot ken-
nisse ghecomen sijnde / belooft heeft soo
haest als hy te koomen wesen soude /
sich met den Paus Innocentius te versoe-
nen.

Naer de vergaedinghe en heeft den Den Ko-
ninck Koninck noch niet ghehoorzaem willen Rogeries
blijft wesen / want het goet datmen noemt
versgoet van Sinte Peeter gheleghen hert,
neckich. in de Province van Bonibento ende
Cassino / hadde hy seer begheerich ghe-
arresteert meynende met sijn weder-span-
nichheidt eenighe Privilegien welcke
hande Romeynen te verwerpen / dooz de
hem dit goet in erffenisse soude ghege-
ven worden.

CAPITTEL XXV.

Hoe BERNARDVS een mirakel tot
Salernum doet en Petrus Leonis
sterft end t' Schisma ghe-
slist vvoort.

Hier en mach niet naer-ghe-laeten Bernar-
dus doet worden t' mirakel dat BERNAR-
DVS tot Salernum in Sicilien gedaen tot Sa-
lernum heeft. Daer was een seer vermaert Edel-
man inde stadt / die langhen tijdt hadde een mi-
rakel.
sieck

sieck ghelegghen/ende vande medecijn
(waer af daer de principaelste schole is

T'visioen t'lenen ontsept. Desen hadde t'snachter
van eenē een visioen ghehadt waer wt hy versien
Edel-mā. datter eenen heylighen man/in't ghene

sen der sieckē seer erbærē/aldaer gecomen
was. Desen h. man heeft hy 's ander
daghs doen soecken ende by hem roepen
die ghebonden zijnde/ghecomen is. Die

Wort ge- sieken hadde groot betrouwen op den
nfen man niet anders begheerende als t'war
door ter daer hy sijne handen mede ghewassen
Bernar- hadde / d'welck ghedzoncken hebende
dus. is terstont gheuesen gheworden. Dit

rakel is de geheele stadt dooz verbruyt
ende ter oogen van den Koninck Roge-
rius gecomen/die hier dooz niet betrouwen
wozdende / is in sijn quaetheydt ghebruyt

Bernar- v ben/ende BERNARDVS van daer naer
dus Roomen vertzocken / al-waer van v'vol
treckt met groote blijshay onthaelt is / en
naer Roomen. Petrum Pisanum uessens eenighe ande

met de h. Kercke versoent die t' saem
onderdaenicheydt aen Innocentius
waerachtighen Paus belooft hebben

Petrus Int jaer ons Heeren 1138. was
Leonis tijdt ghecomen op den welcken Godt
sterft de- vol-bzachte boogheyde van Petrus L
speraet. nis ghestraft heeft / want naer dat hy
daeghen sieck ghelegghen hadde / de
duldicheydt Godts versmaedende / is

ijne sonden / vande Bermherticheyde
Gods wan-hopich / ghestorven ende op
een plaetse de Christenen onbekende be-
graven.

In sijn plaetse is vande Cardinaelen
die sijne partij ghebolght hadden / met
booz-raet ende oozlof des Koninck Ro-
gerij den Cardinael Gregorius ghekosen
niet soo seer om de twee-dyachticheyde te
verboozderen als metter tijde den booz-
noenden Gregorius onder de ghehoor-
saerhepde van Innocentius te brengen;
maer toe BERNARDVS alle neersti-
cheyde ghebruyckende / met de hulpe der
Goddelijcke gratie de saeke tot goeden
eynde ghebruyckt heeft: want Gregorius
op maenden naer sijn verkiesinghe inde
lijken-tweeck heeft afstand ghedaen van
het op-ghelegen ampt.

Alus is dit Schisma ofte twee-
dyachticheyde gheeyndicht naer dat het
selue over de acht jaeren gheduert had-
de. Hier dooz was de stadt vol blijfchap /
soo dat Innocentius in sijnen stoel gheset
wiert ende BERNARDVS van grooter
aerde ghehouden / noemende hem den
pepmaeker en vaeder des vaederlands /
den Goel-dom / schepenen / en bozghers
van hoomen bedanckte hem ten hooch-
ste en bewesen hem groote vere;maer alle
se wt-wendighe staetscheyde ende conz-
toste

Grego-
rius vvoort
inde
plaetse
van Pe-
trus Leo-
nis ghe-
kosen.

Grego-
rius be-
looft on-
der-dae-
nicheyde
aen In-
nocentius.
T'Schif-
ma vvoort
ghesist.

Bernar-
dus vvoort
seer ve-
reert.

Sijne
oetmoe-
dicheydt.

tosie en heeft hy niet veel gheacht / want
seuen jaeren met dese twee-dzachticheyt
besich ghetweest sijnde / is byf daeghen
naer de slissinge wt roomen vertrocken
de gheestelijckheyt / Edel-dom en bozge-
ren hem wtghelep doende.

De gee-
nelijcke
oeffenin-
ghen be-
ginnen.

Daer-en-tusschen heeft Innocentius
dooz sijn Pauselijcke machticheyt de
Kercke begonst te vernieuwen ; daer
geromen tot roomen eenen grooten to-
loop van sommighe om haer affairen
sommighe allecnelijck om de nieuw blij-
schap te sien ; de af-ghebroken kercken
wierden op-ghemaeckt / d'altaeren ver-
ciert / de beelden vernieuwt / de gebatten
gheestelijckheyt wederom geroepen ende
in haeren ouden staet ghestelt / de proce-
sten gingen wederom in alle parochien
de broghers naer de Kercke om
se ende sermoon te hoorzen / de winkels
wierden ontsloten / de neeringhe vermee-
dert ; t' ghene ten tijde des Schisma
onachtsaemt was / wierde wederom be-
neersticht / t' verwoest landt gheackert
den oost met ruste inghebaen. Op
seluen tijdt heft Innocentius t' af-ghe-
pen ende verlaeten Clooster ghenae-
de d'yn Fonteynen / eertijts ter eeren
den h. Martelaer Anastasius ghesticht
wederom op-gheboudt ende met
tune-comen beset / ontbiedende

T' Cloo-
ster van-
de dry
Fonteyne
voort op-
gemaect.

BERNARDVS religieusen om aldaer den dienst Godes dagh ende nacht te oeffenen/ die daer ghesonden heeft Bernardus scynt daer Religieusen. Bernardus eertydts Deken van Pisa met sommighe religieusen om naer den Regel vanden H. Benedictus te leuen ende Godt te dienen/die op cozten tijt dooz haer ghestichticheydt de herten der menschen soo betweeght hebben dat sy een groote ghemepute sijn geworden. Cozts naer dese stichtinghe is Innocentius oberleden in't jaer ons heeren 1143. den 24. Septembz is. Innocentius sterft.

CAPITTEL XXVI.

Den lof van Claravaux en hoe den discipel van BERNARDVS Paus ghekosen vvort.

BERNARDVS t'huys ghecomen sijn de heeft de achterghelaten meditatiën her-nomen. De heylicheydt van sijn religieusen was de geheele weerelt dooz soo bekend dat wt alle landen hem vzeiben gheschreven wierden om Cloosters te stichten ende van sijn religieusen te seyn den. Ende Cloosters begaben haer onder hem om een strenger leven te leyden. Weele sijn der religieusen wtterden.

Den yver van een iegelijck om Cloosters te bouwen.

A

den

den in andere landen ende steden tot
Bisschoppen ghekosen. Eugenius was
Paus van Roomen / Stephanus een seer
gheleerd man Bisschop van Pzeneste
den gheleerden Hugo tot Ostien / Hen-
ricus ende Bernardus Cardinaelen tot
Roomen / den eenen Pziester den an-
deren Diaken / Robertus tot Nepa by

De nae-
men der
Religieu-
sen die
vvt Cla-
ravaux
Bisschop-
pen ghe-
vorden
sijn.

Roomen / dat groot licht vande h. ker-
ke Balduinus tot Pisa in Tuscien /
ontrent t' gheberghte Amedeus / Ga-
rinus tot Seduna / Godefridus tot
Langres / Alanus tot Ansiodozen / noch
eenen anderen Bernardus tot Pata-
netum / Henricus tot Belluacum / Gira-
dus tot Tornacum / noch eenen Henricus
tot Ebzacum. In Yerlandt twee Biss-
schoppen / in Duytslandt tot Curia Al-
gotus / alle dese personen hebben met
haer teghen-woordicheyt de voornoem-
de steden vereert ende het Bisschoppelijck
amt tot eenen spieghel van een iegelijck
bedient / wesende al-tesaemen religieu-
sen van Claravaux.

Naer de doot van Innocentius ende
sijne twee naerbolghers Cælestinus II.
ende Lucius II. waer af den eersten maent
5. maenden ende 13. daeghen / den ander-
den elf maenden 14. daeghen gheseten
heeft / is reudzachtelijck vande Card-
naelen tot Paus ghekosen den voorn-
noemden

De disci-
pel van
Bernar-
dus vort
Paus ge-
kosen

noemden Bernardus Abt vande by
 Fonteynen discipel van den H. B E R-
 NARDVS die ghenæmt wiert Eugenius
 den derden. Desen / als hy Sondachs Dé Paus
 daer naer sijne wpinghe inde kercke van vlucho
 Sinte Peeter naer d'oude ghewoonte naer
 meynden te ontfanghen / ondertusschen Vranca-
 verstaen hebbende het boosch boornemen hrijck.
 der Raets-heeren/die ghesloten hadden
 met ghewelt sijne kiesinge te stoozen / ten
 waer dat hy hen in den aenghenomen
 raedt met sijne Apostolische macht ende
 aucthoriteydt bebestighde : soo is hy op
 tenen nacht stillekens wt koomen naer
 Franckrijck ghetrocken ende tot Keims Comt tot
 ten Concilie ghehouden hebbende / is tot Clara-
 Clarabaur ghecomen. Alwaer hy met vauz,
 groote debotte sijnder mede-broeders
 onthaelt is / die seer verwondert waeren
 van sijne diepe ootmoedicheyde in soo
 verheben staet : want hy dzoegh een lae-
 ken hemde dagh ende nacht ghecleet met
 eenen keubel / soo sliep hy / soo ginck hy / Sijn
 van binnen met Religiens habijt / van streng
 bapten met de pauselijcke cleederen ghe- leven.
 cleedt / ende om dat niemant sijn streng
 leuen mercken soude / was sijn bedde van
 bapten met purpure gozdynen en koste-
 lijcke sargien terciert / maer die de sar-
 gien op sloegh en vondt anders niet als
 eenen herden stoo-sack. Met weenende
 ooghen

Ver-
treckt
vvederō
naer Roo-
men.

Bernar-
dus
schrijft
hem eenē
boeck.

ooghen sprack hy de religieusen aen/
sommighe vertroostende/ andere vermae-
nende/onder hun conberseerende niet als
heer ende meester maer ghelijck eenen
mede-broeder. Als nu de affairen bande
H. Kercke hem niet toe en lieten daer lan-
gher te bliuen/ig hy vertroocken naer I-
talien en ten lesten tot Roomen gecome.
Aen desen treffelijcken Paus heeft
BERNARDVS eenen sekeren geleerden
boeck gheschreven bande bepeysinghe
die alle gheleerde personen wel beken-
ig ende in grooter weerde ghelouden
wordt.

CAPITTEL XXVII.

Hoe aenghenaem BERNARDVS
aen den Graef Theobaldus vvas
ende van hem veel goedts
ghekreghen heeft, om
Cloosters te bouwven.

Bernar-
dus
helpt sij
nen e-
venasten.

N^{ax}er dat BERNARDVS nu eenē
ghen tijdt in sijn eenicheydt is ghe-
weest/ende sijnen gheest versterckt had-
de/heeft sich tot den dienst van sijnen
vnaesten wederom begheben. Hy was
gedurich besich met slissen de gheschillen
die onder de Gheestelicheyde waeren en
dit

dit wiste hy met soetichepdt te doen / en
 ondertusschen als de partijen niet wel
 en costen over-reen-comen / verheffende
 een luttel sijne woorden / wierden de twee-
 drachtighe terstont eensaemich / goede
 vjinden naer huyg gaende.

Den Graef Theobaldus heeft hem be-
 sonderlijck boven alle ander Princen be-
 mint ende aen-ghehanghen / sijn affectie
 met de wercken betoonende; want hy
 heeft hem veel ghelt / en goet ghegheben
 ten dienste der Keltigieusen. Hy kocht
 landt / hy bouwde Cloosters en besetten
 daer toe incomen: dit dede hy naer den
 raedt van BERNARDVS / die insiende
 de groote affectie des Graefg / heeft de
 Godt-vzuchtichepdt met Godt-vzucht-
 chepdt ontfleken / want aen de poorte
 des Cloosters heeft hy seker goet beset
 tot den nootdzuft van cleederen der ar-
 men die aldaer om de posse souden co-
 men. Hy heeft den Graef vermaent om
 gasthuyzen te besoecken en gheenen af-
 keer te hebben van de melaetsche / want
 hoer sulcken wercken dobbelen loon van
 Godt soude krijgen / daer-en-bouē dat hy
 de verdzuckers der arme soude straffen /
 den vrede der h. Kercke gaedeslaen / sijn
 ondersaeten in goede discipline houden /
 de quaede straffen / de goede verheffen.
 Dese ende dierghelijcke vermaeninghen

Hy was
 de Graef
 Theobal-
 dus seer
 aenghe-
 naem.

Vermaent
 tot Godt-
 vruchtic-
 heydt de
 Graef.

De Zeed-
baerheyt
des
Graefs.

den Graef met groote eerbiedinge aen-
hoozende/ heeft de hoffche prachtheypdt
in ootmoedicheydt verandert / soo datter
niemant in syn teghen-woordicheydt/iet
dat teghen de Zeedbaerheypdt was / spye-
ken ofte doen en dorste / maer daer sy sae-
ghen dat den Graef ghenuchte in hadde
(t'sy ghebeynt of ongebeynt) dat be-
dreeven sy dickwils. Die van syn beste
bzinden waeren leyden by hem de arme
die onghelick gheschieden / sy quaemen
te kennen gheuen de siecken die op de
straeten laghen / en die hem sulcken boot-
schappen brochten / beminden hy alder-
meest / haer naer ghelegghenheypdt des
tijds boozcomende met veele welbaeden.
Twee religieusen der W. Orde van Pre-
monstrept heeft hy int hof by hem ghe-
nomen en maecten haer syn aelmo-
senters / wiens ampt was te gaen met de
Graef ende d'arme siecken / die waeren
ter plaetse daer hy reysde / d'overschot
sijnder spijse te gheuen. Hy heeft haer
sulcken macht in syn hups ghegheuen /
dat sy ouer den hof-meester / backers /
cocken ende andere dienaers ghebiedt
hadden / hier-en-bouen was haer officiel
de religieusen / die ten Houe om eenighe
saecken moesten comen / van logiest te
versien. In den winter mochten sy ont-
gaen en d'arme van cleederen / van graen
ende

Sijne
Bermher-
ticheydt.

De Reli-
gieusen
tegeeren
syn hof.

en houdt versten. Int heel Graef-schap Dē Graef
 en manckeerde gheen werck van Berm- verriet
 herticheyde / in dit hof hadde eeniegelijck den noot
 sijnen toelucht; want alst dieren tijde sijnder
 was en heeft niet alleenelijck ghelijck ondersae-
 Pharao het graen aen t' volck bercocht ten.
 (maer den raedt van BERNARDVS
 als eenen anderen Ioseph volgende) sijn
 solders open-ghebaen ende vry-willich-
 lijck eenieghelijck gheholpen.

Dese Godbzuchtighen Graef die Dē Graef
 de menschen soo bermhertigh was om heeft te-
 de liefde sijns Scheppers / heeft Godt (om genspoet.
 sijne stantvasticheyde te pzoeben) met te-
 gheespoet comen besoecken: want den
 koninck ende andere Princen hebben in
 sijn landt gheballen / ende al te vter ende
 sweert ghegeben. Ten was niet gherae-
 den te wederstaen oft haer te ghemoet
 te comen / want veel van sijn eyghen
 volck verliet hem / ende die by hem ghe-
 bleven waeren sochten hem niet te helpen
 maer berraeden. Den Graef van alle
 kanten in dese benautheyde wesen-
 de / heeft upt den hemel hulpe versoecht / ende
 BERNARDVS ontboden. Maer dat hy Bernar-
 by den Graef ghecomen was / heeft den dus ver-
 selven vertroost ende gheseyt / dat Godt troost hē
 sijne liefste kinderen ondertusschen ka- met een
 tijt / ende dat alsulcken verbolginghen schoon
 de stele supberen / ende bepzoeben dat Iob vermae-
 ninghe.

R 4

ghe-

gheluckiger is gheweest sitende op den
 mest-hoop/als hy gheweest soude hebben
 sittende in't midden sinder ondersaeten
 in eenen verheben thoon. Hy thoonden
 hoe dat Salomon in ledicheydt gheson-
 dicht hadde / ende misbzupckende 't ghe-
 mack vanden peys sijn selven in sonden
 verlopen: Hy heeft hem voorzghelict
 hoe dat Satanas den h. Apostel Paulus
 ghekaecksmeest heeft / in welke tribula-
 tie onverroerelijck volherdende / verdient
 heeft te hoozen / dat de deught inde
 cranckheyt volmaect wort. Den Graef
 dit aenhoort hebbende / is wonderlijck
 wel ghemoet gheweest/ende gheboden in
 alder haeste by hem te bzenghen twee
 swaere goude kassen / inde welke de co-
 stelijcke peerlen waeren ghesloten / die op
 den feest-dagh van sijne crooninghe den
 Koninck van Enghelandt Henricus sijn
 nen Gom tot verthooninghe sinder rijck-
 dammen op de taefel by hem ghemont
 was te setten. Dese kassen den Graef
 Theobaldus open-doende/heeft sijne affec-
 tie daer af ghetrocken / de kassen doen
 smilten / geldt af slaen / ende de preken
 verkocht om Cloosters te bouwen daer
 't BERNARDVS beliefden; door wiens
 ende sinder Religieusen goede ghebeden/
 den peys tusschen den Koninck en Graef
 ghemaect is.

De groo-
 te libe-
 raelheyt
 des
 Graefs.